

Nr 269.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisutjämningsavgift m. m.; given Stockholms slott den 14 maj 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Sammanfattning.

Fortsatt bemyndigande begäres för tiden till och med den 30 juni 1949 att meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift.

Redogörelse lämnas för utvecklingen å den inhemska marknaden beträffande trävaror, pappersmassa och papper.

Förslag framlägges rörande disposition av vissa medel, som influtit i form av prisutjämningsavgifter.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 maj 1948.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Ericsson fråga om fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter jämte vissa andra i samband därmed stående spörsmål.

I. Inledning.

De tre senaste årens riksdagar ha bemyndigat Kungl. Maj:t att, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövas föreligga, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgifter för varor, som utföras ur riket. Nu gällande bemyndigande, som meddelats i riksdagens skrivelse nr 437/1947, gäller till och med den 30 juni 1948.

Med anledning av riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 25 maj 1945 (nr 256) förordning angående prisutjämningsavgift. I denna stadgas bland annat, att Kungl. Maj:t må, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövas föreligga, förordna, att viss avgift (prisutjämningsavgift) skall erläggas för vara, som utföres ur riket (1 §), att prisutjämningsavgift utgår enligt grunder och med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer (2 §), samt att medel, som inflyta genom uttagande av prisutjämningsavgift, skola fonderas och användas enligt vad särskilt stadgas. I övrigt innehåller förordningen föreskrifter om debitering, uppbörd och redovisning av prisutjämningsavgifter samt vissa straff- och processrättsliga stadganden. Förordningen, som ursprungligen gällde till och med den 30 juni 1946, har sedermera förlängts, senast genom förordningen den 30 juni 1947 (nr 310) till och med den 30 juni 1948. Genom förordningarna den 14 juni 1946 (nr 282) och den 31 oktober 1947 (nr 863) ha vissa smärre förändringar vidtagits i den ursprungliga förordningen.

II. Prisutjämningsavgifter och andra regleringsåtgärder beträffande trävaror och andra skogsindustriella produkter.

Prisutjämningsavgift har hittills endast uttagits beträffande trävaror. En redogörelse för tidigare gällande bestämmelser i dessa hänseenden har givits i propositionen nr 285/1947, där även redovisats utvecklingen av pro-

duktions- och konsumtionsförhållandena beträffande vissa slag av trävaror ävensom pappersmassa, papp och papper. Jag vill här hänvisa till denna redogörelse och endast komplettera densamma med vissa uppgifter rörande utvecklingen under det senaste året.

A. Trävaror.

Statens bränslekommission har i en den 9 april 1948 dagtecknad promemoria framlagt en prognos rörande produktionen av sågade och hyvlade trävaror av furu och gran under år 1948 (inklusive bjälkar, sparrar, sliprar samt lådbräder och trähus). Prognosen är bland annat grundad på en av kommissionen verkställd lagerinventering per den 31 december 1947. Till jämförelse lämnas en virkesbalans för år 1947.

Enligt redogörelsen för produktionen under år 1947 har under året 328,2 miljoner kubikfot engelskt mått sågtimmer försågats till trävaror, varav erhållits 1 115 000 standards bilade, sågade och hyvlade trävaror. Ingående lager den 1 januari 1947 av dylika trävaror anges till 644 000 standards och importen till 27 000 standards. Tillgången på ifrågavarande trävaror under året beräknas alltså till 1 786 000 standards. Det uppgives, att härav cirka 449 000 standards gått på export och cirka 663 000 standards förbrukats inom landet. Utgående lager per den 31 december 1947 uppskattas alltså till 674 000 standards.

Prognosen för år 1948 upptager en beräknad försågning av 314,3 miljoner kubikfot engelskt mått sågtimmer, varav skulle erhållas 1 047 000 standards bilade, sågade och hyvlade trävaror. Ingående lager per den 1 januari 1948 anges till 674 000 standards och importen till 20 000 standards. Härav erhålles alltså en tillgång av 1 741 000 standards. Av denna kvantitet beräknas 76 000 standards utgå per den 1/1 1948 för export försålda men ej skeppade varor. För export, inhemsk konsumtion och lagerhållning återstår alltså 1 665 000 standards.

Bränslekommissionen framhåller, att lagerinventeringen i stort sett omfattar samma uppgiftslämnare, som redovisa till kommerskollegii industristatistik. I kommissionens nu framlagda beräkningar ingå alltså icke sågade varor, framställda vid ett stort antal smärre sågar, som ligga utanför den officiella statistiken. Produktionen vid dessa sågar är av betydande storleksordning, uppskattningsvis cirka 200 000 standards. Denna produktion måste enligt den beräkningsmetod, som här tillämpats, helt och hållet hänföras till den inhemska konsumtionen.

Kommissionen framhåller slutligen, att de nu uppgjorda beräkningarna innehålla många osäkerhetsmoment, framför allt i fråga om timmerfångsten. Beräkningarna ge dock vid handen, att man måste räkna med en starkt minskad virkestillgång under innevarande år, jämfört med i fjol.

I en mellan bränslekommissionen för Kungl. Maj:t och kronan samt Svenska trävaruexportföreningen den 18 mars 1948 träffad överenskom-

melse angående inbetalning av avgifter till stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond, vilken överenskommelse godkänts av Kungl. Maj:t och för vars innehåll redogörelse kommer att lämnas längre fram, har exporten av de i överenskommelsen avsedda sågade och hyvlade trävarorna — exklusive bjälkar, sparrar, slipers, lådämnen och i trähus ingående trävaror — angivits till 500 000 standards.

Produktionen av massaved har enligt från bränslekommissionen inhämtade uppgifter under avverkningsåret 1946/47 uppgått till 13 300 000 kubikmeter travat mått. För avverkningsåret 1947/48 beräknas motsvarande produktion komma att uppgå till omkring 12 000 000 kubikmeter travat mått.

Beträffande regleringen av handeln med och förbrukningen av virke gälla alltiämt samma författningsbestämmelser som under föregående år, varför redogörelse lämnats å sid. 6 ff. i propositionen nr 285/1947.

Genom beslut den 17 oktober 1947 har Kungl. Maj:t godkänt riktlinjer för regleringen av handeln med rundvirke under avverkningsåret 1947/48. Enligt dessa riktlinjer skall rätt att förvärva massaved endast tillkomma den, som erhållit tillstånd därtill av bränslekommissionen, samt rätt att förvärva timmer eller skogsavverkningsrätt, som huvudsakligen avser massaved och/eller timmer, endast den, som erhållit tillstånd därtill, i vissa fall av bränslekommissionen samt i övriga fall av vederbörande kristidsstyrelse. Landet indelas för ändamålet i fem inköpsområden, av vilka det första omfattar Norrland från och med Ljungans flodområde och norrut, det andra Ljusnans flodområde samt vissa andra områden i Västernorrlands och Gävleborgs län, det tredje Dalälvens flodområde samt vissa andra områden i Kopparbergs, Gävleborgs, Västmanlands, Uppsala och Stockholms län, det fjärde Klarälvens flodområde samt vissa andra områden i Värmlands, Älvsborgs och Göteborgs och Bohus län samt det femte övriga delar av landet. Vid tillståndsgivningen tillämpas följande principer. Inom första inköpsområdet har kvotering av de större industriföretagens totala virkesfångst skett enligt vissa av bränslekommissionen fastställda grunder. Vissa sydsvenska företag ha erhållit tillstånd att inom området inköpa virke till en sammanlagd kvantitet av högst 240 000 kubikmeter travat mått. Tillståndsgivningen för större industriföretag har skett med utgående från samma inköpsrätt som under föregående år. Holmens bruk och fabriks aktiebolag har erhållit rätt att verkställa virkesköp inom andra och tredje inköpsområdena om 30 000 respektive 90 000 kubikmeter travat mått. Virkesföretag, som ha sin verksamhet förlagd utom femte inköpsområdet, ha erhållit rätt att inom detsamma inköpa virkeskvantiteter sammanlagt högst motsvarande vad företaget inom femte området fått uppköpa inom de andra områdena, alltså 240 000 för företag inom första området, 30 000 för företag inom andra området och 90 000 för företag inom tredje området, allt kubikmeter travat mått. Skogsägareföreningarna ha liksom hittills erhållit generella tillstånd att inom vederbörande inköpsområde inköpa timmer och massaved av furu och gran samt därjämte särskilda tillstånd att köpa props,

lövvirke och vissa specialsortiment. Inköpsrätten för övriga träförädlingsverk och virkeshandlare regleras genom inköpsbevis, avseende inköpsrätt inom visst kristidsstyrelseområde till begränsade kvantiteter.

I sitt beslut har Kungl. Maj:t vidare anbefallt bränslekommissionen att meddela skogsägareföreningar med verksamhet inom femte inköpsområdet avsättnings- och prisgaranti enligt följande grunder.

1. Därest under avverkningsåret 1947/48 industriföretag med verksamhet utom femte inköpsområdet icke genom skogsägareföreningarna inköpa minst hälften av den kvantitet om 360 000 kubikmeter travat mått massaved, som företagen skola äga under avverkningsåret inköpa inom området, äga föreningarna påfordra, att bränslekommissionen genom dem inköper så stor kvantitet massaved, att densamma tillsammans med vad som under avverkningsåret genom skogsägareföreningarna försäljes till industriföretagen i fråga uppgår till 180 000 kubikmeter travat mått. Kommissionen skall därvid erlægga ett pris, som är lika med genomsnittspriset för den del av förut omnämnda 360 000 kubikmeter travat mått massaved, som försålts på annat sätt än genom skogsägareföreningarna.

2. I den mån den del av ifrågavarande 360 000 kubikmeter travat mått massaved, som under avverkningsåret försålts genom ifrågavarande skogsägareföreningar, i genomsnitt betingat ett pris som understiger nyssangivna genomsnittpris, äga skogsägareföreningarna av bränslekommissionen erhålla skillnaden.

Närmare bestämmelser angående virkesregleringen återfinnas i bränslekommissionens cirkulär den 17 oktober 1947 (nr 571).

Beträffande sådana bearbetade trävaror, som jämlikt kungörelsen den 26 april 1946 (nr 156) äro under beslag, gäller enligt av bränslekommissionen utfärdade bestämmelser, att envar, som äger eller innehar beslagtaget virke, utan hinder av beslaget äger förfoga över virket för förbrukning för eget husbehov, bearbeta detsamma samt försälja eller eljest överlåta detsamma, dock med vissa smärre inskränkningar.

Tidigare gällande normalpriser å rundvirke äro upphävda. För bearbetade trävaror gälla däremot av priskontrollnämnden fastställda normalpriser. Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t medgivit höjningar av dessa normalpriser. Sålunda bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 9 maj 1947 priskontrollnämnden att höja normalpriserna å sågade och hyvlade trävaror av furu eller gran med i genomsnitt 20 öre för kubikfot engelskt mått, varigenom ett genomsnittsnormalpris av 2 kronor 20 öre för dylik kubikfot skulle erhållas. Bestämmelser härom ha meddelats i priskontrollnämndens cirkulär den 16 maj 1947 (nr 898—900). Genom beslut den 2 april 1948 bemyndigade Kungl. Maj:t priskontrollnämnden att, efter samråd med bränslekommissionen, meddela föreskrifter om höjda normalpriser å ifrågavarande varor med i genomsnitt följande belopp, nämligen 20 öre inom Skåne, Blekinge, Småland, Halland, Gotland, södra Västergötland och södra Östergötland, 30 öre inom övriga områden av södra Sverige upp

till Värmland—Dalarne—Gästrikland samt 40 öre inom Värmland, Dalarne och Norrland. Normalpriserna komma därigenom att i genomsnitt utgöra respektive 2 kronor 40 öre, 2 kronor 50 öre och 2 kronor 60 öre för kubikfot engelskt mått. Närmare bestämmelser härom äro intagna i priskontrollnämndens cirkulär den 20 april 1948 (nr 1016).

Beträffande prisutjämningsavgifter å trävaror hänvisas beträffande tidigare förhållanden till redogörelsen å sid. 9 ff. i propositionen nr 285/1947. Enligt den i samma proposition omförmälda kungörelsen den 9 maj 1947 (nr 184) angående prisutjämningsavgift å vissa trävaror, skulle prisutjämningsavgift utgå å vissa trävaror av inhemsk furu eller gran. Dessa voro följande sortiment av endast bilade eller sågade trävaror, nämligen bjälkar, sparrar, syllar (slipers), plankor, battens, scantlings, bräder, planschetter, bräd- och plankstump, takstickor eller reveteringsstickor (laths) ävensom spjälved (lathwood) eller taksticksämnen, läkter, ribbor, kvastkäppämnen, lister och dyl., lådämnen och stav, samt följande sortiment av bearbetade trävaror, nämligen bräder, bräd- och plankstump, lådämnen, profilerade lister samt i monteringsfärdiga trähus ingående trävaror. Prisutjämningsavgiften skulle för samtliga sortiment utgöra 21 kronor 50 öre för kubikmeter fast mått utförd vara utom beträffande profilerade lister, för vilka prisutjämningsavgiften bestämdes till 4 kronor 25 öre för 100 kilogram utförd vara.

I denna kungörelse ha sedermera vissa ändringar vidtagits. Genom kungörelse den 19 september 1947 (nr 705) upphävdes sålunda prisutjämningsavgiften å takstickor eller reveteringsstickor (laths) ävensom spjälved (lathwood) eller taksticksämnen, varjämte prisutjämningsavgiften nedsattes, för bjälkar och sparrar till 12 kronor 50 öre för kubikmeter fast mått utförd vara samt för lådämnen och i monteringsfärdiga trähus ingående trävaror till 8 kronor 50 öre för kubikmeter fast mått utförd vara. Genom kungörelse den 19 mars 1948 (nr 121) sänktes prisutjämningsavgiften för flertalet i kungörelsen avsedda varor till 16 kronor för kubikmeter fast mått utförd vara. Prisutjämningsavgiften för bjälkar och sparrar bibehölls vid oförändrat belopp 12 kronor 50 öre för kubikmeter fast mått utförd vara. Prisutjämningsavgiften för syllar och profilerade lister sänktes till 4 kronor för kubikmeter fast mått utförd vara respektive 3 kronor 20 öre per 100 kilogram utförd vara. Prisutjämningsavgiften upphävdes helt beträffande lådämnen samt i trähus ingående trävaror.

Enligt 2 § kungörelsen 9 maj 1947 enligt dess ursprungliga lydelse skall prisutjämningsavgift icke utgå för varuparti, för vilket jämlikt av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse belopp motsvarande prisutjämningsavgiften skall avsättas i annan ordning. Bestämmelsen har genom kungörelsen den 19 mars 1948 erhållit något ändrad formulering. Prisutjämningsavgift skall alltså enligt nu gällande bestämmelser icke utgå beträffande varuparti, för vilket jämlikt av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse i stället för prisutjämningsavgift medel skola avsättas i annan ordning.

Såsom angivits i propositionen nr 285/1947 har den 8 maj 1947 mellan bränslekommissionen för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Svenska trävaruexportföreningen, å andra sidan, slutits överenskommelse rörande exporten av sågade och hyvlade trävaror av furu eller gran på grund av licenser, utfärdade under tiden till den 1 februari 1948. Överenskommelsen har godkänts av Kungl. Maj:t genom beslut den 9 maj 1947. Överenskommelsen avsåg följande sortiment av endast bilade eller sågade trävaror, nämligen plankor, battens, scantlings, bräder, planschetter, s. k. hollandsändar, takstickor eller reveteringsstickor (laths), spjälved (lathwood) eller taksticksämnen, läkter, ribbor, kvastkäppämnen, lister o. dyl. samt stav, ävensom följande sortiment av bearbetade trävaror, nämligen hyvlade bräder och hollandsändar. Enligt överenskommelsen förband sig föreningen att av sina medlemmar uppbära och till en särskild stiftelse, benämnd stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutmättningsfond, inleverera 100 kronor för varje nominell standard av den export, som intill den 1 februari 1948 föll på föreningsmedlemmen. De inbetalade medlen skola enligt överenskommelsen kunna — efter beslut av stiftelsens styrelse, som består av ledamöterna och suppleanterna i trävaruexportföreningens verkställande utskott jämte två statliga ledamöter — disponeras för forsknings- och andra ändamål, som äro av samfällt intresse för trävaruindustrien. I övrigt skola medlen framdeles fördelas mellan sådana föreningens medlemmar, som inbetalat avgifter och fullgjort sina förpliktelser enligt överenskommelsen. Sådan fördelning kan med Kungl. Maj:ts medgivande äga rum, när ändrade konjunkturförhållanden därtill föranleda, men skall eljest ske med en tredjedel under januari 1951, en tredjedel under januari 1952 och återstoden under januari 1953. Medlen skola därvid fördelas i proportion till de ifrågavarande medlemmarnas totala tillverkning av trävaror under de tre åren närmast före utbetalningen, dock med vissa möjligheter till jämkning. Överenskommelsen kan biträdas även av trävaruproducent, som står utanför trävaruexportföreningen. Sådan producent inträder då såsom part i avtalet jämställd med trävaruexportföreningens medlemmar.

Med Kungl. Maj:ts godkännande har ifrågavarande överenskommelse förlängts att gälla trävaror, för vilka exportlicens utfärdats före den 1 april 1948.

Genom beslut den 19 mars 1948 har Kungl. Maj:t godkänt en mellan bränslekommissionen för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt trävaruexportföreningen, å andra sidan, den 18 i samma månad träffad överenskommelse rörande den export av trävaror, varför exportlicenser beviljas intill den 1 februari 1949. Överenskommelsen är av i princip samma innebörd som den tidigare överenskommelsen. Avgiften har emellertid nedsatts till 75 kronor för nominell standard, varjämte en i den tidigare överenskommelsen ingående bestämmelse om skyldighet att tillhandahålla vissa virkeskvantiteter å den inhemska marknaden bortfallit. Jämväl i övrigt företer den nya överenskommelsen vissa avvikelser från den tidigare.

B. Pappersmassa, papp och papper.

Produktionen av kemisk pappersmassa har enligt uppgift av bränslekommissionen under år 1947 uppgått till sammanlagt 2 185 000 ton. Under samma år ha exporterats 1 575 000 ton och förbrukats inom landet 700 000 ton. Produktionen av dylik pappersmassa under år 1948 beräknas till oförändrad kvantitet, 2 185 000 ton, varav 1 496 000 ton beräknas gå på export och 689 000 ton förbrukas inom landet.

Av mekanisk pappersmassa har under år 1947 producerats 607 000 ton, exporterats 224 000 ton och förbrukats inom landet 390 000 ton. Produktionen av dylik massa beräknas under år 1948 till 630 000 ton, varav 276 000 ton beräknas komma att exporteras och 370 000 ton förbrukas inom landet.

Nu angivna siffror visa, att lagren av såväl kemisk som mekanisk massa minskats under år 1947. Däremot är i nu nämnda siffror ingen lagerminskning beräknad för år 1948.

Den inhemska förbrukningen av pappersmassa är för närvarande icke underkastad någon reglering. Enligt avtal den 1 april 1947 mellan Svenska cellulosaföreningen och Svenska trämasseföreningen, å ena, samt Svenska pappersbruksföreningen, å andra sidan, ha dock förstnämnda föreningar förbundet sig tillse att vissa i avtalet bestämda kvantiteter pappersmassa skulle ställas till pappersbrukens förfogande för tillverkning av papper för det inhemska behovet till vissa i avtalet bestämda priser, vilka äro avsevärt lägre än exportpriserna.

Samma dag träffades mellan bränslekommissionen för Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt Svenska cellulosaföreningen, å andra sidan, överenskommelse angående vissa åtgärder med syfte att förhindra, att de höga exportpriser på pappersmassa, som för närvarande kunna erhållas på världsmarknaden, få oförmånlig inverkan på den inhemska prisnivån. Överenskommelsen innebar, att föreningen förband sig att av sina medlemmar uppbära och till en särskild, av cellulosaföreningen upprättad stiftelse, benämnd stiftelsen Cellulosaindustriens konjunkturutmättningsfond, inleverera 50 kronor för varje ton under tiden till den 1 februari 1948 levererad kemisk massa. Undantag gjordes dock för dels vad som sålts före överenskommelsens underskrivande med tillämpning av priser, ej överstigande dittillsvarande riktpriiser, dels viskoscellulosa, som sålts eller säljes för framställning inom landet av viskosprodukter, dels ock vad som efter överenskommelsens underskrivande i övrigt såldes för att efter förädling användas på den svenska hemmamarknaden. Överenskommelsen kunde biträddas jämväl av företag, som ej vore medlemmar av föreningen, vilka därigenom bleve fullt likställda med föreningens medlemmar i de avseenden, som avsåges med överenskommelsen. Beträffande fördelningen av influtna medel funnos i överenskommelsen bestämmelser i huvudsak motsvarande dem, som enligt vad förut angivits gällde för stiftelsen Trävaruindustriens

konjunkturutjämningsfond. Stiftelsens styrelse skulle enligt de för stiftelsen gällande stadgarna bestå av ledamöterna i cellulosaforeningens arbetsutskott jämte två av Kungl. Maj:t efter samråd med foreningen utsedda ledamöter.

Motsvarande överenskommelse beträffande mekanisk massa slöts den 1 april 1947 mellan bränslekommissionen och Svenska trämasseforeningen, varigenom bildades stiftelsen Trämasseindustriens konjunkturutjämningsfond. Avsättningen till denna fond bestämdes till 20 kronor för ton levererad massa. I övrigt gällde enligt denna överenskommelse i huvudsak samma bestämmelser som för cellulosaforeningen.

Kungl. Maj:t godkände genom beslut den 18 april 1947 nyssnämnda av bränslekommissionen ingångna båda överenskommelser. Samtidigt meddelade Kungl. Maj:t handelskommissionen föreskrift, att licens för export av kemisk massa skulle av kommissionen beviljas endast under förutsättning, att tillverkaren biträdde överenskommelsen mellan bränslekommissionen och cellulosaforeningen ävensom förbunde sig att fullgöra på honom belöpande andel — beräknad efter storleken av tillverkarens produktion av kemisk massa under år 1947 i förhållande till andra företags tillverkning av dylik massa — av den kvantitet kemisk massa, som enligt nyss omförmälda avtal mellan pappersbruksforeningen och cellulosaforeningen skulle levereras till pappersbruken. Föreskrift av motsvarande innehåll gavs jämväl beträffande export av mekanisk massa.

Berörda överenskommelser av den 1 april 1947 ha med Kungl. Maj:ts godkännande förlängts att gälla till den 1 mars 1948.

Genom beslut den 16 april 1948 har Kungl. Maj:t på framställning av bränslekommissionen bemyndigat kommissionen att med cellulosaforeningen respektive trämasseforeningen sluta överenskommelser rörande avsättning av avgifter till konjunkturutjämningsfonden i enlighet med de förslag till dylika överenskommelser, som funnos bifogade framställningen. Överenskommelserna skulle enligt förslagen avse kemisk respektive mekanisk massa, som levererades för export under tiden 1 mars 1948—31 januari 1949. I förhållande till motsvarande överenskommelser av den 1 april 1947 förete förslagen vissa skiljaktigheter. Avgiftsbeloppen äro visserligen oförändrade — 50 kronor för ton kemisk massa och 20 kronor för ton mekanisk massa. Endast hälften — 25 kronor för ton kemisk massa och 10 kronor för ton mekanisk massa — skola emellertid definitivt tillföras konjunkturutjämningsfonderna och framdeles fördelas mellan massatillverkarna på i huvudsak samma sätt som enligt de tidigare överenskommelserna. Återstoden av avgifterna skola framdeles fördelas mellan ett flertal för olika ändamål upprättade konjunkturutjämningsfonder. Sålunda skola 10 kronor per ton av avgifterna för kemisk massa och 4 kronor för ton mekanisk massa tillföras särskilda länsstiftelser för det enskilda skogsbruket, ur vilka anslag skola beviljas till åtgärder till gagn för det enskilda skogsbruket

inom vederbörande län. 3 kronor per ton kemisk massa och 1 krona 20 öre per ton mekanisk massa skola tillföras en särskild stiftelse, benämnd Stiftelsen Centralfonden för anställda inom skogsbruket och skogsindustrien. Återstående 12 kronor för ton kemisk massa och 4 kronor 80 öre för ton mekanisk massa skola tillföras stiftelser, upprättade vid de särskilda företagen. De medel, som tillförts centralfonden samt företagsstiftelserna skola disponeras för sociala ändamål till fromma för anställda inom skogsbruket och skogsindustrien. Utbetalning av avgifterna från cellulosastiftelsen (resp. trämassestiftelsen) till de övriga stiftelserna skola enligt förslagen till överenskommelser ske den 1 januari 1951, därest Kungl. Maj:t ej förordnar om tidigare utbetalning.

Enligt särskild bestämmelse i överenskommelseförslagen skall, om försämring inträder i de konjunkturer för cellulosaindustrien (trämasseindustrien), som råda vid tiden för överenskommelsernas ingående, vederbörande förening äga rätt att påkalla minskning eller upphävande av avgifterna till länsstiftelserna, centralstiftelsen och företagsstiftelserna.

Företag inom cellulosa- respektive trämassebranschen, som icke är medlem av vederbörande förening, äger enligt förslagen biträda ifrågavarande överenskommelser under förutsättning bl. a. att företaget åtager sig på företaget belöpande andelar av de cellulosa- respektive trämasseleveranser till inhemska pappersbruk, varom i samband med överenskommelserna träffas särskild uppgörelse mellan föreningarna och Svenska pappersbruksföreningen på i denna uppgörelse angivna villkor.

Genom nyssnämnda beslut den 16 april 1948 har Kungl. Maj:t vidare föreskrivit, att handelskommissionen vid prövning av ansökningar om licens för export av kemisk pappersmassa skall iakttaga, att dylik licens får beviljas endast om tillverkaren av massan förbinder sig att biträda den överenskommelse, som bränslekommissionen med stöd av nyssnämnda bemyndigande må komma att avsluta med cellulosaaföreningen, ävensom att fullgöra å tillverkaren belöpande andel — beräknad efter storleken av tillverkarens produktion av kemisk massa under år 1948 i förhållande till andra företags tillverkning av dylik massa — av leveranser till inhemska pappersbruk under samma år, varom särskild uppgörelse, som godkännes av bränslekommissionen, må träffas mellan cellulosaaföreningen och pappersbruksföreningen, på i sistnämnda uppgörelse angivna villkor. Motsvarande föreskrifter ha meddelats jämväl beträffande mekanisk massa.

Överenskommelser i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande träffades den 30 april 1948. Samtidigt avslötos mellan cellulosaaföreningen och trämasseföreningen samt pappersbruksföreningen uppgörelser rörande leverans av kemisk och mekanisk pappersmassa till svenska pappersbruk under år 1948.

På framställning av bränslekommissionen har Kungl. Maj:t genom beslut den 8 maj 1948, med stöd av 2 och 13 §§ allmänna förfogandelagen, för-

ordnat, att Graningeverkens aktiebolag, Sandvikens celluloosaaktiebolag och Utansjö celluloosa aktiebolag eller det eller de av dessa bolag, som bränslekommissionen bestämde, skola till pappersbruk i Sverige, som bränslekommissionen anvisar, avstå vissa kvantiteter pappersmassa. Åläggandet omfattar på ifrågavarande bolag belöpande andelar — beräknade efter storleken av bolagets produktion av kemisk respektive mekanisk massa under år 1948 i förhållande till andra företags tillverkning av dylik massa — av de kvantiteter pappersmassa, som enligt nyssnämnda uppgörelser av den 30 april 1948 skola under året levereras för tillverkning av papper och papp för inhemsk förbrukning, dock sammanlagt högst 705 ton torr slipmassa, 3 054 ton oblekt sulfitmassa, 820 ton oblekt sulfatmassa samt 1 036 ton kvistmassa. Förordnandet skall emellertid enligt beslutet icke träda i kraft, om bolagen senast den 18 maj 1948 hos bränslekommissionen skriftligen förbinda sig att på villkor, som omförmälas i nyssnämnda uppgörelser och i enlighet med de fördelningsplaner, som fogats till desamma, fullgöra leveranser av pappersmassa till pappersbruk i riket. Om mottagare av pappersmassa, som avståtts på grund av ifrågavarande förordnande, brister i fullgörande av sin betalningsskyldighet, skall bränslekommissionen enligt beslutet, i den mån vederbörande bolag gör framställning därom, gälda bolaget tillkommande ersättning för de avstådda förnödenheterna med anlåtande förskottsvis av under händer varande medel, varefter Kungl. Maj:t framdeles kommer att besluta angående täckande av vad sålunda under hand kan hava utgivits.

I samband härmed har Kungl. Maj:t förordnat, att vad i beslutet den 16 april 1948 föreskrivits därom, att förbindelse att fullgöra leverans till svenska pappersbruk av vissa kvantiteter pappersmassa skall utgöra villkor för erhållande av exportlicens beträffande dylik massa, från och med den 18 maj 1948 icke vidare skall gälla exportlicens beträffande pappersmassa, som tillverkats av ovannämnda tre bolag.

Den 13 maj 1948 har mellan bränslekommissionen, å ena, samt Kopparfors aktiebolag och Storviks sulfit aktiebolag, å andra sidan, träffats en överenskommelse om att bolagen skulle till en särskild stiftelse, benämnd stiftelsen Kopparfors och Storviks fond för konjunkturutjämnande, sociala och skogsförbättrande åtgärder inleverera 50 kronor för varje ton under tiden 1 mars 1948—31 januari 1949 på export levererad kemisk massa. Enligt de för stiftelsen antagna stadgarna skola stiftelsens angelägenheter handhas av en styrelse om 10 ledamöter jämte ersättare. En ledamot, tillika ordförande, jämte ersättare för honom utses av Kungl. Maj:t. Övriga ledamöter jämte ersättare representera dels bolagen (3 ledamöter), dels skogsägareföreningarna i Gävleborgs och Kopparbergs län (1 ledamot), dels övriga enskilda skogsägare inom bolagens virkesfångstområde (1 ledamot, som utses gemensamt av skogsvårdsstyrelserna i nyssnämnda båda län), dels dessa skogsvårdsstyrelser (1 ledamot), dels tjänstemännen och arbets-

ledarna vid bolagen (1 ledamot), dels arbetarna vid bolagens industriella verk (1 ledamot), dels ock skogs- och flottningsarbetare, som beröras av bolagens verksamhet (1 ledamot). Enligt stadgarna skola stiftelsens medel efter den 1 januari 1951 — eller dessförinnan med Kungl. Maj:ts medgivande, när ändrade konjunkturförhållanden därtill föranleda — disponeras på följande sätt. Till den i överenskommelserna med cellulosaföreningen och trämasseföreningen omförmälda Centralfonden för anställda inom skogsbruket och skogsindustrien inbetalas ett belopp av 3 kronor för varje ton på export levererad kemisk massa, för vilket bolagen inbetalt avgifter, varvid förutsattes, att det belopp, som sålunda inbetalats, kommer företagets anställda till godo. Återstående medel disponeras *dels* för åtgärder för möjliggörande av sysselsättning och försörjning av bolagens arbetsfolk och andra anställda vid en lågkonjunktur, såsom exempelvis beredande av arbete åt företagets ordinarie personal vid sådana perioder av driftsnedläggelse eller produktionsminskning, som kunna föranledas av bl. a. försäljnings- eller råvaruanskaffningssvårigheter, (högst 25 kronor för ton), *dels* sociala åtgärder till fromma för anställda vid bolagen ävensom dem, som äro sysselsatta med flottning eller i skogsbruket inom bolagens virkesfångstområde, (lägst 12 kronor för ton), *dels* ock åtgärder till gagn för det enskilda skogsbruket (bolagens skogar och övriga enskilda skogar) inom bolagens virkesfångstområde (lägst 10 kronor för ton). Överenskommelsen innehåller i övrigt i huvudsak enahanda bestämmelser som cellulosa- och trämassöverenskommelserna.

Överenskommelsen har godkänts av Kungl. Maj:t genom beslut denna dag. I samband härmed har Kungl. Maj:t, med upphävande härutinnan av sitt beslut den 16 april 1948, förklarar hinder icke möta för handelskommissionen att utfärda licens för export av kemisk massa, tillverkad av ifrågavarande båda bolag.

Produktionen av papp och papper har under år 1947 utgjort 1 032 000 ton, varav 576 000 ton exporterats och 456 000 ton förbrukats inom landet. För år 1948 räknar man med en produktion av 1 050 000 ton, varav 628 000 ton torde komma att exporteras och 422 000 ton förbrukas inom landet.

Papp och papper samt vissa därav tillverkade varor ha genom kungörelsen den 14 mars 1947, nr 119, lagts under beslag. Genom kungörelse den 14 november 1947, nr 820, har beslag vidare lagts å garn av papper, bind- och segelgarn av papper samt band av pappersgarn. Den 2 april 1948 har särskild kungörelse (nr 142) — med upphävande av vissa bestämmelser i beslagkungörelserna — utfärdats angående reglering av handeln med och förbrukningen av papp och papper samt vissa därav tillverkade varor.

Enligt nu åberopade författningar tillkommer det bränslekommissionen att utfärda närmare bestämmelser om reglering av handeln med och användningen av papp och papper. Dylika bestämmelser ha meddelats i kom-

missionens cirkulär den 14 mars 1947, nr 532, där följande handelsreglerande föreskrifter återfinnas:

1) Försäljningar för export omfattas ej av handelsregleringen. Sådana varor äro kvar under beslag till dess exportlicens utfärdats och varan lämnat riket.

2) Avtal om leveranser på hemmamarknaden till den som bedriver förädling av eller idkar handel med papp eller papper m. m. få ej träffas för längre tid än tre månader åt gången. Leveranserna under sådan period till en och samme köpare få ej uppgå till större kvantitet papp och papper m. m. tillsammantagna än som motsvarar en fjärdedel av den med visst procenttal reducerade årskvantitet, som förvärvaren förbrukat eller omsatt i sin rörelse år 1946. Det åligger köparen att till säljaren lämna uppgifter härom samt att iakttaga, att han ej genom inköp från flera leverantörer skaffar sig större kvantitet än han sålunda är berättigad till.

3) Bränslekommissionen fastställer de procenttal, med vilka reduktion av 1946 års kvantiteter för olika köparekategorier och varuslag skola ske. Omprövning av dessa procenttal sker kvartalsvis. Efter framställning från Svenska Pappersbruksföreningen, vederbörande sammanslutning av förbrukare eller enskilt företag kan kommissionen, om skäl därtill föreligga, medgiva undantag från eller göra generella ändringar i den fastställda fördelningen.

4) Envar som driver handel med papp eller papper m. m., skall vid försäljning till återförsäljare eller förbrukare iakttaga, att han så långt det är möjligt, fördelar för rörelsen tillgängliga kvantiteter på de olika kunderna under hänsynstagande till dessas tidigare inköp och nuvarande behov, såvida ej meddelade bestämmelser beträffande vissa köparekategorier eller vissa varuslag föranleda till annan fördelning.

Enligt cirkuläret få innehavare av papp eller papper, som är under beslag, tills vidare i andra hänseenden än de sålunda angivna fritt förfoga över varan, oberoende av beslaget. Sedermera ha ytterligare bestämmelser rörande reglering av handeln med eller användningen av vissa slag av papp eller papper meddelats av kommissionen, bl. a. rörande finpapper (cirkulär 8 maj 1947, nr 542), papp- och kartongemballage m. m. (cirkulär 12 juni 1947, nr 555) och wellpappemballage (cirkulär 24 juli 1947, nr 565). Nämnas må även att genom cirkulär den 18 september 1947 (nr 576) förbud meddelats att utan bränslekommissionens tillstånd använda papp eller papper för yrkesmässig tillverkning av pappersmanufaktur, som är avsedd för prydnads- eller dekorationsändamål eller för begagnande ur nöjes- och förströelsesynpunkt.

I anledning av beslaget å pappersgarn utfärdade bränslekommissionen den 18 november 1947 (nr 566) ett cirkulär, enligt vilket envar, som driver tillverkning av eller handel med varor, som falla in under beslaget, skall vid försäljning till återförsäljare, förädlingsindustri eller förbrukare iakttaga dels att behov, som äro att betrakta såsom samhällsviktiga, tillgodoses framför andra leveranser, dels att, sedan så skett, tillgängliga kvantiteter, så långt det är möjligt, fördelas på de olika kunderna under hänsynstagande

till deras tidigare inköp och nuvarande behov, såvida ej meddelade bestämmelser beträffande vissa köparekategorier eller vissa varuslag föranleda till annan fördelning. I övrigt får innehavare av beslagtagna vara enligt cirkuläret tills vidare fritt förfoga över varan oberoende av beslaget.

Enligt bränslekommissionens cirkulär den 11 december 1947 (nr 594) får innehavare av papp eller därav tillverkad vara, som är under beslag, från och med den 1 januari 1948 och tills vidare fritt förfoga över varan med de inskränkningar, som stadgas i förut omnämnda cirkulär, vilka fortfarande skola gälla, dock med iakttagande av att i förekommande fall reducering i utleveransernas storlek år 1948 skola grunda sig på utleveranserna år 1947 i stället för år 1946.

Särskilda bestämmelser gälla för förbrukningen av papper till tidningar och andra periodiska publikationer. Av Kungl. Maj:t inom folkhushållningsdepartementet tillsatta sakkunniga för översyn av pappersransoneringen m. m. avgåvo den 5 november 1947 ett betänkande (otryckt) med förslag till pappersförsörjningen för periodiska publikationer under år 1948. I detta betänkande finnes intaget ett förslag till avtal med Svenska tidningsutgivareföreningen av innebörd bland annat, att förbrukningen av tidningspapper hos föreningens medlemmar under år 1948 icke skulle överstiga 112 000 ton och att denna maximikvantitet, med hänsyn till föreliggande exceptionella omständigheter beträffande landets valutaförsörjning och tillgången på elektrisk kraft, tills vidare, till dess annat överenskommes, skulle vara begränsad till 102 000 ton. Under förutsättning att föreningens medlemmar aktivt deltog i den pappersinsamling, som avsåges äga rum 1948, och insamlingsresultatet överstege 70 000 ton, finge dock nu angivna maximikvantiteter ökas med 3 000 ton. Föreningen skulle förbinda sig att fördela tillgängliga tidningspapperskvantiteter mellan medlemmarna enligt vissa i förslaget närmare angivna riktlinjer.

Som jämförelse kan nämnas, att 1947 års medgivna förbrukning av tidningspapper för tidningsutgivareföreningens medlemmar varit något över 120 000 ton.

Genom beslut den 21 november 1947 har Kungl. Maj:t anbefallt bränslekommissionen att å Kungl. Maj:t och kronans vägnar ingå avtal med tidningsutgivareföreningen i enlighet med det i betänkandet intagna avtalsförslaget.

Förslag framlades av de sakkunniga jämväl rörande papperstilldelningen för andra publikationer än dem, som avsågs i nyssnämnda avtal. I anledning härav har Kungl. Maj:t till en början genom nyssnämnda beslut föreskrivit, att såsom rådgivande organ till bränslekommissionen vid prövning av vissa frågor om papperstilldelning till periodiska publikationer och andra tryckalster skall inrättas en särskild nämnd, kallad statens publikationsnämnd och bestående av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande och

sex ledamöter, av vilka en utses av var och en av följande sammanslutningar, nämligen Sveriges industriförbund i samråd med handelsorganisationer, landsorganisationen i Sverige, Svenska tidningsutgivareföreningen, Svenska boktryckareföreningen, Sveriges författareförening och Samverkande bildningsförbunden. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 november 1947 uppdragit åt bränslekommissionen att meddela föreskrifter angående reglering av pappersförbrukning för periodiska publikationer år 1948 i huvudsaklig överensstämmelse med vad de sakkunniga i betänkandet angivit. Därvid skall enligt beslutet särskilt iakttagas

att ifrågavarande periodiska publikationer skola minska sin pappersförbrukning till 50 procent av 1946 års förbrukning, såvida icke bränslekommissionen efter särskild ansökan, sedan statens publikationsnämnd avgivit yttrande i ärendet, medgiver lägre reduktionstal,

samt att bränslekommissionen vid behandling av dylika ansökningar skall följa de riktlinjer som de sakkunniga angivit; kommissionen dock obetaget att, efter förslag av statens publikationsnämnd, vidtaga jämkningar i den i betänkandet angivna gruppindelningen och de för de särskilda grupperna angivna reduktionstalen.

I anledning härav har bränslekommissionen utfärdat föreskrifter i förut omfördälda cirkulär den 11 december 1947.

Såsom framgår av propositionen nr 285/1947 har under år 1947 gällt överenskommelse mellan bränslekommissionen för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt pappersbruksföreningen, å andra sidan, angående tillhållande å svenska marknaden av vissa kvantiteter papp och papper av olika kvaliteter till hemmamarknadspriser.

Den 13 maj 1948 har mellan samma parter träffats ett motsvarande avtal, avseende år 1948. Innebörden av detta avtal är, att föreningsmedlemmarnas leveranser till köpare av varor för konsumtion inom landet under året skola begränsas till sammanlagt cirka 422 200 ton, vilka leveranser kommissionen jämväl skall kunna påfordra. Av denna kvantitet skall viss mindre del läggas i reserv och disponeras på sätt kommissionen föreskriver. I avtalet är angivet, att kommissionen eftersträvar en minskning av utleveranserna inom landet till 390 000 ton genom att ytterligare reducera användningen av papper och papp. Enligt avtalet skall vid leveranser av de kvantiteter, som icke lagts i reserv, såsom allmän princip gälla, att varje köpare under 1948 skall erhålla lika stora leveranser i förhållande till hans uttag under år 1947, som svara mot proportionen mellan den fastställda totalleveransen i varje särskild kvalitet och de verkställda totalleveranserna under år 1947 i samma kvalitet. Möjlighet till avvikelser från denna princip har dock hållits öppen. Leveranserna skola ske till priser, som icke överstiga av Kungl. Maj:t eller priskontrollnämnden godkända högsta stopppriser. Såsom förutsättning för avtalet är bland annat angivet, att pappers-

industrien med avseende på exportprissättningen bibehålles vid full frihet utan prisutjämningsavgifter eller därmed jämförliga pålagor. Avtalet har av pappersbruksföreningen godkänts med förbehåll för föreningens ställningstagande, för den händelse en accis kommer att läggas på papper och papp.

Kungl. Maj:t har genom beslut denna dag godkänt avtalet.

III. Prisutjämningsavgifternas användning.

Influtna prisutjämningsavgifter tillföras enligt gällande bestämmelser en inom statskontoret upprättad diversemedelsfond. Till denna fond inflöto enligt uppgift från statskontoret under budgetåret 1945/46 18 355 000 kronor och under budgetåret 1946/47 27 010 000 kronor. Av de under budgetåret 1947/48 inflytande medlen skola enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 maj 1947 (SFS nr 185) prisutjämningsavgifter för trävaror av de slag, som avses i det mellan bränslekommissionen och trävaruexportföreningen träffade avtalet om avsättning av medel till stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond, bokföras särskilt. Det sammanlagda beloppet av sålunda särskilt bokförda prisutjämningsavgiftsmedel utgjorde den 15 april 1948 6 320 000 kronor. Övriga under budgetåret 1947/48 intill sistnämnda tidpunkt till fonden influtna prisutjämningsavgiftsmedel uppgå till sammanlagt 2 835 000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 6 februari och den 19 mars 1948 meddelat närmare bestämmelser angående dispositionen av nyssnämnda särskilt bokförda prisutjämningsavgiftsmedel. Enligt dessa beslut skola medlen i fråga tillföras en särskild av statskontoret förvaltd fond, benämnd De mindre sågverkens konjunkturutjämningsfond av år 1948. Delägare i denna fond äro tillverkarna av de trävaror, för vilka de till fonden överförda prisutjämningsavgifterna erlagts. För avgörande av frågor om utbetalning av medel ur fonden är tillsatt en särskild nämnd. Medel ur fonden kunna utgå för forsknings- och andra ändamål, som äro av samfällt intresse för trävaruindustrien. Återstående medel ur fonden skola utbetalas till delägarna med $\frac{1}{3}$ under januari 1951, $\frac{1}{3}$ under januari 1952 och återstoden under januari 1953. Om ändrade konjunkturförhållanden därtill föranleda, må dock, efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t, utbetalning ur fonden till delägarna ske vid tidigare tidpunkt. Till frågan om de grunder, efter vilka fondens medel skola fördelas mellan delägarna, skall Kungl. Maj:t, efter förslag av nämnden, framdeles taga ställning.

Av övriga till fonden influtna medel har ett belopp av sammanlagt 38 553 000 kronor jämlikt särskilda av Kungl. Maj:t, enligt av riksdagen

godkända grunder, meddelade beslut använts eller avsatts för olika ändamål enligt följande uppställning:

Kungl. Maj:ts beslut	Ä n d a m å l	Belopp kronor
21/12 1945	Bidrag till kostnaderna för en film rörande svenska trähus	50 000
14/6 1946	Fonden för skoglig forskning	11 000 000
14/6 1946	Sociala ändamål	5 000 000
28/6 1946	Subvention av import av finska trävaror ..	1 050 000
22/11, 20/12 1946	Engångsbidrag till föreningen för växtförädling av skogsträd	553 000
16/5 1947	Subvention av import av finska trävaror ..	6 000 000
30/6 1947	Skogsvårdande ändamål	12 000 000
30/6, 12/12 1947	Undersökningar och experiment beträffande förbrukning av virke inom byggnadsverksamheten	100 000
16/1 1948	För indirekt avskrivning av under fonden för låneunderstöd investerade medel till Tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ..	2 800 000
Summa kronor		38 553 000

Dessutom har riksdagen godkänt av Kungl. Maj:t i propositionen nr 285/1947 framlagda förslag, att föreningen för växtförädling av skogsträd skulle ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter erhålla 290 000 kronor att användas till en ny institutionsbyggnad och föreståndarebostad vid föreningens filial i Brunsberg i Värmlands län samt att Kungl. Maj:t skulle erhålla bemyndigande att taga i anspråk omkring 425 000 kronor för att täcka vissa engångskostnader för en utbildningsanstalt för sågverksindustrien vid Strömnäs sågverk i Västernorrlands län.

Av det anförda framgår, att av diversemedelsfondens medel den 15 april 1948 förelågo helt odisponerade omkring 8 925 000 kronor.

Svenska lådfabrikanternas förening har hos Kungl. Maj:t hemställt, att de prisutjämningsavgifter, som av föreningens medlemmar erlagts för lådämnen, som exporterats under åren 1947 och 1948, skulle överföras till en konjunkturutjämningsfond, upprättad efter mönster av stiftelsen trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond. Föreningen uppger i framställningen, att föreningens medlemmar för lådämnen i prisutjämningsavgifter erlagt under år 1947 761 624 kronor samt under år 1948 218 227 kronor, vartill för under år 1948 försålda men oskeppade varor beräknades komma ett belopp av 333 481 kronor. Sammanlagda summan prisutjämningsavgifter, som komme att överföras till den av föreningen föreslagna fonden, skulle alltså utgöra 1 313 332 kronor. Föreningen framhåller, att det enligt

föreningens mening icke kunde föreligga något som helst skäl för att, så länge prisutjämningsavgifter skulle uttagas, trävaror exporterade i någon form, exempelvis sågade eller hyvlade trävaror, skulle behandlas på ett annat och mera gynnsamt sätt än om exporten skedde i form av lådämnen. Sedan det numera bestämts, att prisutjämningsavgifterna för trävaror, exporterade av andra än trävaruexportföreningens medlemmar, skulle behandlas på sätt bestämts i Kungl. Maj:ts beslut den 6 februari 1948, funnes ännu mindre någon anledning, varför för lådämnen inbetalade prisutjämningsavgifter icke skulle behandlas på enahanda sätt.

Bränslekommissionen har i yttrande över föreningens framställning avstyrkt densamma. Kommissionen framhåller, att vid en jämförelse i förevarande hänseende mellan sågade varor och lådbräder borde beaktas, att prisbildningen på sågtimmer varit fri och till stor del beroende även av utanför sågverksindustrien liggande förhållanden samt att som villkor för exportlicens på sågade varor förelegat skyldighet att leverera vissa kvantiteter på den inhemska marknaden till för denna gällande normalpriser. I fråga om lådbräder vore förhållandena väsentligt annorlunda. Lådbräder tillverkades i allmänhet av sågade trävaror, för vilka normalpriser fastställts, och export hade skett utan motsvarande dokumentationsplikt. Om återbetalning av prisutjämningsavgifter i sådana fall skulle komma i fråga, borde denna — i likhet med vad som skedde med sågade trävaror, som uppköptes och exporterades av kajexportörer — icke komma lådtillverkarna, vilka i detta sammanhang vore att jämställa med kajexportörer, utan snarare tillverkarna av sågvarorna tillgodo. Ur administrativ synpunkt kunde återbetalning efter sådana principer icke genomföras på ett rättvist sätt.

Kommissionen anför slutligen:

Om återbetalning av prisutjämningsavgiften för lådbräder skulle medgivas, skulle detta otvivelaktigt begäras även av exportörerna av övriga trävaror, för vilka prisutjämningsavgift erlagts. Detta gäller icke endast sparar, sliprar och bjälkar, utan även i monteringsfärdiga trähus ingående trävaror, som i detta sammanhang böra jämföras med lådbräder. Det skulle sålunda säkerligen bli fråga om att överföra samtliga prisutjämningsavgifter, som inbetalats på 1947 års kontingenter till konjunkturutjämningsfonder, vilkas medel skulle återbetalas till tillverkarna av de exporterade varor, för vilka prisutjämningsavgift inbetalts. Att administrera sådana fondbildningar får anses enbart ur tekniska synpunkter icke görligt.

Åtskilliga framställningar om anslag ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter föreligga.

1. Främjande av kommunskogsverksamhet i Norrland.

På framställning av Norrlandskommittén har Kungl. Maj:t genom beslut den 24 maj 1946 ställt medel till förfogande för en undersökning av förutsättningarna för att i Norrland genomföra en verksamhet motsvarande den

som i södra och mellersta Sverige bedrivs av Skogssällskapet i syfte att främja skogsvården genom medverkan vid bildande och förvaltning av kommunala m. fl. allmänningsskogar. Undersökningen har igångsatts av *Skogssällskapet*, som innan undersökningen ännu slutförts, till Norrlandskommittén överlämnat en den 31 december 1947 dagtecknad promemoria angående befrämjande av kommunsogsverksamhet i Norrland. Norrlandskommittén har därefter i skrivelse den 12 februari 1948 hemställt, att av influtna prisutjämningsavgifter å trävaror måtte få tagas i anspråk ett belopp av 5 000 000 kronor för tillskott till en stiftelse för understödjande av kommunsogsverksamhet i Norrland. Två ledamöter av kommittén (Holmbäck och Enström) ha dock ansett, att ärendet icke förelåg i det skick, att det borde underställas statsmakternas prövning, varjämte de funnit den av Norrlandskommittén föreslagna organisationen alltför omfattande och dyrbar.

Beträffande Skogssällskapets uppgifter, organisation och finansiering anför *Norrlandskommittén* i sin skrivelse följande:

Sällskapet har till sin grundläggande uppgift att intressera kommuner (landsting och primärkommuner) för att förvärva främst kalmarker, illa hanterade skogar etc. och i samarbete med sällskapet försätta dessa i tillfredsställande skogligt skick samt sörja för en framtida sakkunnig skötsel av dem. Förutom kommuner finnas även hushållningssällskap samt stiftelser och föreningar med allmäntgagneligt syfte anslutna till sällskapet såsom aktiva medlemmar. Skogarna skötas i samarbete mellan Skogssällskapet och de organ, som av respektive skogsägare anförtrots detta uppdrag. I dessa organ brukar även sällskapet vara representerat. Funktionerna för ifrågavarande organ fastställas i reglementen, som antagas av skogsägaren.

Enligt stadgarna för Skogssällskapet, vilka äro fastställda av Kungl. Maj:t, finnes inom vart och ett av de till sällskapets arbetsområde hörande länen en *lokalstyrelse* med uppgift att söka väcka intresse för verksamheten, främja dess terrängvinningar och följa dess utveckling, fördjupa insikten om dess betydelse samt över huvud företräda densamma inom länet. Sällskapets högsta ledning utövas av ett *centralråd*, vari lokalstyrelsernas ordförande äro självskrivna ledamöter. Dessutom ingå i centralrådet ett antal övriga ledamöter, valda en av varje lokalstyrelse samt två av sällskapet. Det omedelbara handhavandet av sällskapets verksamhet besörjes av en utav minst fyra och högst nio ledamöter bestående *styrelse*, i vilken verkställande direktören är självskrivna ledamot och föredragande. Övriga ledamöter utses av centralrådet. Skogssällskapet har för att kunna fullgöra sina uppgifter anställt skogligt utbildade arbetskrafter, av vilka en del äro stationerade ute i orterna, på platser som för arbetsuppgifternas fullgörande utvalts såsom lämpliga, och andra äro knutna till centralförvaltningen i Göteborg. Denna inrymmer också arbetskrafter för olika kamerala, ekonomiska och tekniska uppgifter.

Sällskapets ekonomiska resurser utgöras — bortsett från avgifterna från aktiva och passiva medlemmar — av dels ersättningar för det förvaltningsbiträde, som lämnas av sällskapet, och dels avkastning från fonder bildade huvudsakligen av donationsmedel. Hittills har det visat sig nödvändigt att

i stor utsträckning subventionera förvaltningsarbetet med fondavkastning. Skogssällskapets nuvarande verksamhet spänner över omkring 120 000 ha skogsmark under intensiv skötsel, fördelade på bortåt 400 enheter. Verksamheten omfattar för närvarande 15 län i södra och mellersta Sverige. Från Norrland finnes endast en kommunskog ansluten till Skogssällskapet (tillhörande Gävle stad).

I *Skogssällskapets* promemoria har anförts, att den undersökning, som sällskapet på grund av det förut omnämnda uppdraget verkställt, utvisat, att kommunskogsrörelsens olika verksamhetsgrenar borde ha en betydelsefull uppgift i Norrland och även äga förutsättningar att där utveckla sig framgångsrikt. Skäl funnes därför för övervägande utan onödigt dröjsmål av åtgärder i syfte att få en dylik verksamhet till stånd i denna del av landet. Arbetet måste, för att vinna framgång, vara förankrat i och skött av en särskild organisation, dels länsvis en lokalorganisation såsom målsman för kommunskogsverksamheten och dels ett sammanhållande organ som representerade norrlandsarbetet i dess helhet. Lokalt måste vidare finnas tillgång till sakkunniga hjälpkrafter, som stode kommuner och andra tillhörande intressenter till tjänst vid inköp av fastigheter för här avsedda ändamål m. m. och sedermera lämnade biträde i fråga om deras förvaltning. Arbetskraft erfordrades också för handhavande av för hela verksamheten gemensamma administrativa och kamerala uppgifter.

I promemorian har räknats med att nu ifrågavarande skogar, som vore belägna inom en kargare del av landet än där Skogssällskapet verkade, i allmänhet icke torde kunna bära annat än relativt snävt begränsade förvaltningskostnader. Detta gällde i än högre grad det med kommunskogarnas bildande förenade arbetet. Förutom ersättningar från de skogsägande kommunerna m. fl. borde därför bidrag förutsättas skola lämnas från lands- ting och från industrier. För att kommunskogsarbetet i Norrland skulle kunna finansiellt komma i samma läge som i södra delen av landet, där Skogssällskapets väsentligen genom frikostiga donationer tillkomna fonder kunde sägas utgöra verksamhetens ekonomiska ryggrad, vore det av betydelse, att ett kapital av tillräcklig storlek på en gång kunde sammanföras för att nu och framdeles utgöra verksamhetens ekonomiska bas. Detta kapital borde ej understiga förslagsvis 5 miljoner kronor. Avkastningen härav borde få förbrukas i verksamheten men själva kapitalet hållas intakt. I promemorian har ifrågasatts, om icke medel för ifrågavarande ändamål borde ställas till förfogande från tillgängliga prisutjämningsavgifter för trävaror. För förvaltningen av sålunda anvisade medel borde en särskild stiftelse bildas, vars angelägenheter förvaltades av en styrelse.

Promemorian har vidare hänvisat till att från olika håll ifrågasatts, om icke genom ett direkt samarbete med Skogssällskapet, som ju fört fram kommunskogsverksamheten i södra och mellersta delarna i landet samt ägde mer än trettiofemårig erfarenhet och rutin på området, borde skapas

garantier för ett snabbt, effektivt omhändertagande av motsvarande arbete i Norrland. Det har framhållits som naturligt, att sällskapet gärna ville medverka härtill. Den norrländska kommunskogsverksamhetens lokala (länsvisa) organ borde härvid kunna få formen av lokalstyrelser med de uppgifter, som åvilade motsvarande styrelser i södra och mellersta Sverige. I sällskapets centralråd borde representanterna för de fem nordligaste länen bilda en särskild Norrlandssektion. Det har därjämte förutsatts, att de norrländska intressena komme att med tillbörlig tyngd vara representerade i sällskapets styrelse. De av sällskapet tillämpade administrationsformerna borde i sina huvuddrag lämpa sig även för Norrland. I budgethänseende borde, enligt vad slutligen framhållits i promemorian, norrlandsverksamheten helt betraktas och behandlas som en enhet.

Norrlandskommittén anför:

Bildandet av kommunskogar (häri inbegripas då även skogar som förvärfvas av landsting, hushållningssällskap och stiftelser) bör kunna utgöra ett led i arbetet på att främja skogsvården i Norrland. Att en förbättring härvidlag är av nöden, framträder starkt i ljuset av de siffror, som finnas tillgängliga i fråga om skogstillståndet i norra Sverige. Man bör kunna förutsätta, att kommunskogarna komma att sättas i produktivt skick och skötas på ett rationellt sätt. Även indirekt bör detta kunna bli av betydelse genom att kommunskogarna var och en i sin ort komma att utgöra fördömen — vid sidan av andra välskötta skogar — för skogsmarkens effektiva tillvaratagande samt skogarnas rätta vård och ekonomiska utnyttjande. I förenämnda promemoria har vidare hänvisats till att kommunskogarna visat sig kunna erbjuda värdefulla hjälpmedel vid bekämpande av uppkommande arbetslöshet samt till att dessa skogar kunna underlätta tillgodoseendet av bränsle- och virkesbehoven inom respektive kommun. Även i norra Sverige torde kommunskogarna i en del fall kunna bli till nytta ur dessa synpunkter. Härtill kommer att vid sammanläggning av jordbruk i rationaliseringssyfte eller vid nedläggning av jordbruk, som icke äga förutsättningar för fortsatt drift, skogsskiften kunna uppkomma, som ej lämpa sig att hänföra till kringliggande fastigheter eller att tillägga närbelägen kronopark. I sådana fall kan det utgöra en ändamålsenlig lösning, att skogsskiftet förvärfvas av kommun.

Beträffande organisationen av verksamheten förordar Norrlandskommittén, att densamma åtminstone tillsvidare anförtros Skogssällskapet. Med vissa förbehåll med hänsyn till de speciella förhållandena i Norrland — bland annat till att kommunskogarna ännu lång tid framöver komma att ligga ganska spridda — anser kommittén det icke böra möta hinder att i huvuddrag ge kommunskogsverksamheten i Norrland motsvarande organisatoriska uppbyggnad, som hittills tillämpats i södra och mellersta Sverige. I budgethänseende borde norrlandsverksamheten helt betraktas som en enhet och de medel, som verksamheten frambringade, helt tillgodoföras kommunskogsrörelsen i Norrland. Förvaltningen av det kapital, som — huvudsakligen av statsmedel — ställdes till förfogande för kommunskogsverksam-

het i Norrland, syntes därför böra uppdragas åt en särskilt för ändamålet bildad stiftelse. Hos denna borde alla inkomster på verksamheten bokföras. De utgifter, som Skogssällskapet hade för arbetet i Norrland, inberäknat skälig andel av sällskapets centrala utgifter, borde gottgöras sällskapet av stiftelsen. Den arbetsplan, som sällskapet årligen borde upprätta för kommunskogsverksamheten i Norrland, borde jämte fullständigt budgetförslag för denna verksamhet underställas stiftelsens styrelse, som hade att besluta om anslag till verksamheten. För att kunna fullgöra denna uppgift måste styrelsen, vars uppgift närmast komme att inskränka sig till verksamhetens finansiering, likväl i stora drag följa verksamheten och medverka till att den bedreves efter sunda bärande linjer. Stiftelsens angelägenheter borde — enligt bestämmelser i särskilda, av Kungl. Maj:t fastställda stadgar — handhavas av en styrelse, som lämpligen borde utgöras av fyra ledamöter av vilka en, tillika ordförande, utsåges av Kungl. Maj:t och en av norrlandssektionen inom Skogssällskapets centralråd, varjämte ordföranden i sällskapets styrelse samt sällskapets verkställande direktör borde ingå som självskrivna ledamöter.

Vad angår finansieringen av verksamheten framhåller Norrlandskommittén, att de ersättningar, som inflöte för medverkan vid kommunskogarnas förvaltning, åtminstone till en början icke på långt när kunde täcka kostnaderna för verksamheten. Kalmarker, som sattes i stånd, kunde icke bära kostnaderna för förvaltningsarbetet annat än på mycket lång sikt. Tillskott av medel erfordrades därför från andra håll och sådana hade även utlovats. Effektiviteten i verksamheten skulle uppenbarligen befordras av att ett betydande kapital ställdes till verksamhetens förfogande. Kommittén funne hinder icke böra möta att av prisutjämningsmedlen taga i anspråk 5 000 000 kronor för kommunskogsverksamhet i Norrland. Syftet med att bilda en fond för ändamålet borde i första hand vara, att avkastningen skulle kunna utnyttjas till att täcka påräkneliga underskott på kommunskogsverksamheten. Hinder borde icke föreligga att placera medel i lån till underlättande av skogsförvärv, i den mån sådan långivning läte inpassa sig i en betryggande förvaltning av fondens kapital.

Över Norrlandskommitténs framställning ha yttranden inhämtats av statskontoret och skogsstyrelsen.

Statskontoret finner ifrågavarande kommunskogsverksamhet knappast vara av den allmänna beskaffenhet, att den kommer hela skogsväsendet till godo, och anser det på grund härav synnerligen tveksamt, om prisutjämningsavgifter böra tagas i anspråk för ändamålet. Vidare finner statskontoret anledning föreligga till farhågor, att den föreslagna organisationen komme att visa sig alltför dyrbar för de norrländska förhållandena, varför möjligheterna att för liknande uppgifter använda de lokala organ, som redan finnas, nämligen skogsvårdsstyrelserna, böra undersökas. Det framlagda bedömningsmaterialet vore för övrigt i så ofullständigt skick, att ett

tillförlitligt bedömande av ärendet i nuvarande läge icke torde vara möjligt. Statskontoret avstyrkte därför framställningen.

Skogsstyrelsen däremot har i princip intet att erinra mot förslaget. Styrelsen förutsätter, att subventionen icke menades som någon permanent, för all framtid bestående institution utan mera som en tidsbegränsad stödåtgärd. Då själva fondkapitalet vid avvecklandet av stödgivningen borde vara intakt, skulle statsmakterna få tillfälle att vid denna tidpunkt disponera fonden för annat ändamål ägnat att befordra den svenska skogens vård. *Skogsstyrelsen* förordar alltså, att 5 000 000 kronor prisutjämningsmedel avsätts till en fond, vars avkastning under viss, för närvarande icke fixerbar tid får användas för i huvudsak sådana *Skogssällskapet*s omkostnader, som ha samband med administrationen i Norrland.

2. Bidrag till skogsbruksfilmer.

Föreningen Lantbruks- och skogsbruksfilm har i framställning till Kungl. Maj:t anfört i huvudsak följande: Föreningen, som sökte inom sin verksamhet bl. a. genom framställning av speciella för skogsbrukets behov avpassade filmer främja upplysningsverksamheten på detta område, hade emellertid på grund av det stora behovet av filmer på föreningens övriga verksamhetsområden och föreningens begränsade ekonomiska resurser icke kunnat framställa önskvärt antal skogsfilmer. Tre dylika hade kommit till stånd. Ett synnerligen stort behov av nya filmer föreläge. Efter en sakkunnigt bedömd inventering av behovet hade förslag uppgjorts till framställning av 10 skogsfilmer under en tre-årsperiod för en sammanlagd beräknad kostnad av 200 000 kronor. För att upplysning i aktuella frågor inom skogsbruket genom de lokala skogsvårdsstyrelserna och deras tjänstemän skulle kunna utövas, erfordrades vidare, att de olika länen utrustades med filmprojektorer, varför kostnaden kunde beräknas till 100 000 kronor. Denna upprustning av upplysningsverksamheten betingades av att omkring hälften av landets skogsareal tillhörde enskilda jordbrukare. Då skogsbruket utgjorde en av grundbetingelserna för att jordbruk i sin nuvarande form överhuvud skulle löna sig i större delen av vårt land, borde föreliggande eftersläpning i fråga om upplysningsfilm för skogsbrukets behov snarast möjligt inhämtas och filmundervisningen bedrivs på väsentligt bredare bas än hittills varit fallet. Föreningen, som ansåge prisutjämningsavgiftsmedlen böra kunna komma i fråga härför, hemställde, att Kungl. Maj:t måtte av tillgängliga fondmedel av prisutjämningsavgiften anslå 200 000 kronor för framställning av tio skogsbruksfilmer samt 100 000 kronor för inköp av filmprojektorer åt landets skogsvårdsstyrelser.

Framställningen åtföljes av ett förslag till 10 nya skogsfilmer, uppgjort vid föreningens sammanträde den 12 november 1947 med följande sakkun-

niga på skogsområdet, nämligen jägmästarna E. Hedemann-Gade och Eric Lind, Stockholm, samt länsjägmästaren E. Persson, Gävle.

Över framställningen ha utlåtanden avgivits av statskontoret och styrelsen för fonden för skoglig forskning samt, sedan dessa utlåtanden inkommit, av skogsstyrelsen. *Statskontoret* finner sig ur de synpunkter ämbetsverket har att företräda och med hänsyn till det nuvarande statsfinansiella läget icke kunna tillstyrka bidrag av allmänna medel till ifrågavarande ändamål. *Styrelsen för fonden för skoglig forskning* anför, att stort behov föreläge att utnyttja filmen i skogsnäringsens tjänst och att ett väsentligt starkare stöd än hittills erfordrades från det allmännas sida. Hinder borde icke föreligga för att medel härför utginge ur odisponerade pristjämningsavgifter, varvid såsom villkor borde gälla, att sådan samordning komme till stånd beträffande den skogliga filmproduktionen, att bland annat dubbelarbete undvekes, att den skogliga expertis som anlätades vid filmernas framställning bleve allsidigt sammansatt och sålunda komme att innefatta sakkunskap, förutom från skogsvårdsstyrelsernas och de smärre skogsägarnas sida, även från de större skogsägarna, skogsarbetsstudieavdelningarna, skogsundervisningen och statens skogsforskningsinstitut, samt att filmerna tillhandahölles till priser, som avvägdes under hänsynstagande till erhållet anslag. Styrelsen tillstyrkte alltså anslag ur pristjämningsavgifterna till framställning av skogsbruksfilmer. Däremot funne styrelsen det tveksamt, om anslag till anskaffande av filmprojektorer borde utgå ur ifrågavarande medel. *Skogsstyrelsen*, som funne de beräknade kostnaderna för filmerna väl högt tilltagna och icke ville uttala sig angående de framlagda förslagen till nya skogsfilmer, tillstyrker emellertid — då det vore angeläget att filmen i större utsträckning toges i skogsbrukets tjänst, särskilt som en intensifiering av propaganda- och upplysningsverksamheten torde böra ske såsom ett led i strävan att rationalisera skogsarbetet och betydligt utvidga omfattningen av den skogliga återuppbyggnaden — att visst anslag beviljades föreningen för framställande av dylika filmer. För erhållande av medel ur anslaget borde föreskrivas de av styrelsen för fonden för skoglig forskning föreslagna villkoren samt såsom ytterligare villkor, att filmer, som bekostades ur ifrågavarande medel, skulle utlånas utan avgift, i varje fall till landets skogsvårdsstyrelser. — Förslaget om anslag ur pristjämningsavgiftsmedel till anskaffande av filmprojektorer avstyrktes, då denna fråga borde tagas upp i annat sammanhang.

3. Förstärkning av Norrlands skogsvårdsförbunds fond för utgivande av skoglig litteratur.

I framställning till Kungl. Maj:t har *Norrlands skogsvårdsförbund* anhållit, att ur de av pristjämningsavgiftsmedlen för skogsvårdande ändamål reserverade medlen erhålla anslag med 50 000 kronor för förstärkning av

föreningens fond för utgivande av skoglig litteratur. Förbundet anför, att förbundet i sin verksamhet för den norrländska skogsvårdens främjande bland annat i huvudsak bekostat utgivandet av en del skogliga upplysningskrifter och skogliga läro- och handböcker. Förbundet hade sedan många år tillbaka åtnjutit understöd från staten samt från Svenska trävaruexportföreningen och Svenska cellulosaföreningen. Dessa understöd hade under senare år varit betydligt mindre än tidigare, varför förbundets verksamhet måst i viss mån begränsas; ett förhållande, som vore att beklaga, då en alltmera intensifierad verksamhet till skogsbrukets fromma vore en ofrånkomlig nödvändighet för skogarnas restaurerande som ock för motverkande av den rådande virkesbristen. Förbundets fond för utgivande av skogslitteratur uppginge till allenast 5 068 kronor. För att bereda förbundet tillfälle att vidga sin verksamhet särskilt med utgivande av skrifter till befordrande av det norrländska skogsbruket, borde fonden förstärkas genom ett anslag av lämplig storlek av prisutjämningsavgiftsmedlen, vilka till väsentlig del härörde från den norrländska träförädlingsindustrin.

Över förbundets framställning ha utlåtanden avgivits av *statens bränsl Kommission* och *skogsstyrelsen*, vilka båda myndigheter tillstyrkt framställningen.

4. Uppförande av verkstads- och kontorsbyggnad i Filipstad för föreningen Värmlands skogsarbetsstudier u. p. a.

Föreningen Värmlands skogsarbetsstudier u. p. a. har hos Kungl. Maj:t hemställt om största möjliga anslag ur prisutjämningsavgiftsmedel för uppförande av en verkstads- och kontorsbyggnad i Filipstad. Föreningen framhåller, att föreningen alltsedan 1939 bedrivit ett omfattande tekniskt experiment- och forskningsarbete för att komma fram till förbättrade arbetsmetoder och tekniska hjälpmedel inom skogsbruket. För att sätta föreningen i stånd att mera effektivt än hittills fullfölja sin uppgift påginge uppförandet av ifrågavarande byggnad. Verkstaden vore till hälften avsedd att bereda tillräckligt utrymme för den av institutionen sedan 5 år bedrivna serviceverksamheten för huggningsredskap. Den övriga delen av verkstaden vore avsedd för experiment och provningar. Av kontorsutrymmena vore ungefär en tredjedel disponerad för sådan personal, som arbetade med experimentens principiella utformande. Av återstående kontorsutrymme vore en betydande del anordnad som undervisningslokaler, och meningen vore, att föreningen där skulle kunna bedriva utbildning av arbetsinstruktörer för skogsbruket i länet. Totalkostnaderna för båda byggena uppginge till omkring 285 000 kronor, varav för verkstaden cirka 175 000 kronor (lika fördelat mellan service- och experimentverkstad) och för kontoret cirka 110 000 kronor. Den tekniska utrustningen för verkstadens experimentar-

beten belöpte sig därutöver till cirka 60 000 kronor och utrustningen för serviceverksamheten till cirka 30 000 kronor.

Över framställningen har utlåtande avgivits av *styrelsen för fonden för skoglig forskning*. Denna som finner föreningens verksamhet avseende service- och instruktörsutbildning i första hand vara en angelägenhet för de olika intresserade företagen, anser däremot hinder icke möta, att anslag av odisponerade prisutjämningsmedel utgår för den del av kostnaderna för verkstads- och kontorsbyggnader samt för verkstadsutrustningen, som visar sig vara hänförlig till föreningens fortsatta försöks- och experimentverksamhet.

5. Värmlands och Örebro läns förenade kolareskolor.

Disponenten N. Danielsen i Uddeholm i egenskap av ordförande i *styrelsen för Värmlands och Örebro läns förenade skogvaktare- och kolareskolor* har hos chefen för jordbruksdepartementet anhållit om anslag av 500 000 kronor av prisutjämningsmedel, avsett att utgöra grundplåt i en stiftelse till skolornas förmån. I framställningen anföres i huvudsak följande.

Värmlands och Örebro läns förenade skogvaktare- och kolareskolor, förlagda till Gammelkroppa, Kroppa socken, Värmlands län, avslutar med innevarande år sin 75:e lärokurs för skogvaktare. Skogvaktarens skolan, som med mindre uppehåll ägt bestånd inom Värmland sedan år 1860, har under årens lopp utbildat ett stort antal dugande skogvaktare. Dessa ha i flertalet fall vunnit anställning inom värmländskt skogsbruk och inom skogsbruket i Örebro län och under lång tid varit till stor enskild och allmän nytta. Kostnaderna för skolorna hava bestritts och bestridas alltjämt med enskilda medel (från Jernkontoret och från bruksbolag) samt med anslag från Värmlands och Örebro läns landsting, hushållningssällskap och skogs-vårdsstyrelser. Även i fortsättningen räkna vi med, att skolornas verksamhet skall kunna ekonomiskt underhållas på sätt som hittills. Det är för skogsbruket i Värmlands och Örebro län av utomordentlig betydelse att äga tillgång till en egen skogsskola, där undervisningen kan göras mera lokalbetonad och anpassad till de speciella förhållanden, som här äro rådande. Skolornas ledning underhåller intim kontakt med skogsundervisningen i övrigt inom landet, varför man torde kunna påstå, att skolornas utbildningsnivå hålles på ett högt och aktuellt plan.

Skolornas ledning står nu inför nödvändigheten att genomföra en genomgripande reparation och modernisering av skolornas lokaler, såväl beträffande lärosalar som elevrum och ekonomiutrymmen. Kostnaderna härför beräknas till ca 200 000 kronor. De byggnader, i vilka skolornas undervisning bedrivs ävensom lärare- och elevhemmen äro inrymda, ägas av Uddeholms Aktiebolag och hyras av skolorna. Bolaget är villigt att åt skolorna fortsättningsvis avtalsbundet på en längre tid uthyra nämnda lokaler.

Skolornas ekonomi är baserad på i de flesta fall årligen beviljade anslag från anslagsgivande myndigheter och företag. Med hänsyn till att den årliga driftskostnadsbudgeten måste höjas — föranlett av ökat elevantal, stegrade fordringar på undervisningens kvalitet och fallande penningvärde — finnes icke möjlighet att genomföra de planerade ombyggnaderna och moder-

niseringarna med medel från skolornas hittillsvarande anslagsgivare. Det framstår vidare som ett starkt önskemål att söka trygga skolornas verksamhet icke blott för en kortare tidsperiod utan även för framtiden. Inom skolornas styrelse har diskuterats möjligheterna till bildandet av en stiftelse till skolornas förmån. Man tänker sig då att kunna hopbringa ett mera ansevärt kapital under stiftelsens förvaltning, vars avkastning skulle användas till för skolorna gagnande ändamål, bl. a. institutionsbyggnadernas underhåll och förbättrande, samt till förstärkande av de årliga driftsanslagen under depressionstider o. s. v.

Bland skolornas anslagsgivare finnes ett antal trävaruexporterande företag inom Värmlands och Örebro län, som under åren 1945 och 1946 till statsverket inlevererat mer än 3 miljoner kronor i prisutjämningsavgifter för exporterade sågade trävaror. Det må synas naturligt, om en väsentlig del av de från trävaruhanteringen inom Värmlands och Örebro län inlevererade prisutjämningsmedlen återförs till ändamål, gagnande dessa läns skogshantering.

Över framställningen ha yttranden inhämtats från skogsstyrelsen och domänstyrelsen.

Skogsstyrelsen tillstyrker framställningen och framhåller därvid följande:

Den skogsvaktarskola, som här är ifråga, har varit verksam i östra Värmland under en mycket lång tid, fram till 1906 dock förlagd till andra platser än Gammelkroppa. Sammanlagt ha 75 årskurser utexaminerats under tiden från 1869. Fordringarna för inträde vid skolan äro praktiskt taget överensstämmande med dem, som gälla för statens skogsskolor, kurstiden är densamma som vid dessa och kursplanen överensstämmer i allt väsentligt med de statliga skolornas. Skolan har därför allmänt ansetts fullt jämbördig med statens skogsskolor. De från skolan utexaminerade äro sålunda behöriga att innehava befattningar som kronojägare, länskogvaktare och andra motsvarande befattningar i allmän tjänst. Skogsvaktare från Gammelkroppaskolan arbeta ej blott i Värmlands och Örebro län utan äro spridda över större delen av landet, huvudsakligen dock i Mellansverige.

Bortsett från vissa mindre anslag under skolans allra första år på 1800-talet har staten icke understött densamma, utan har den finansierats genom medel, som tillskjutits av Jernkontoret, landstingen och skogsvårdsstyrelserna i Värmlands och Örebro län samt vissa skogsbolag. Till eleverna vid den kolareskola, som är knuten till skogsvaktarskolan, utgå genom domänstyrelsen vissa mindre stipendiebelopp.

Med skrivelse den 18 oktober 1947 ha domänstyrelsen och skogsstyrelsen överlämnat en av ämbetsverken verkställd utredning rörande behovet av ytterligare statliga skogsskolor m. m. I denna utredning har man utgått ifrån, att Gammelkroppa skulle fortsätta sin verksamhet och beräknat antalet erforderliga statliga skogsskolor under denna förutsättning. Utbildningsmöjligheterna för skogsmän i skogvaktareställning komma även efter genomförande av ämbetsverkens förslag till inrättande av en ny statlig skogsskola att vara mycket begränsade. Skulle Gammelkroppa nödgas inskränka eller nedlägga sin verksamhet, vore det därför nödvändigt att i motsvarande grad öka de statliga skolornas antal, vilket skulle föranleda avsevärda utgifter för staten.

Domänstyrelsen tillstyrker, att de ifrågasatta reparations- och byggnadsarbetena måtte komma till utförande, så att skolornas byggnader erhålla en standard jämförlig med den vid statens skogsskolor, där denna befunde sig i fullt tidsenligt skick. Styrelsen framhåller vidare, att därest ägaren av de byggnader, i vilka skolorna vore inrymda, icke ansåge sig kunna bestrida kostnaderna för ifrågasatta reparationer och byggnadsarbeten, styrelsen funne skäl föreligga för att medel från statens sida ställdes till förfogande, antingen direkt för berörda arbetens utförande eller till skapande av en stiftelse till förmån för skolornas verksamhet.

6. Undersökningar i träbesparande syfte.

Samarbetskommittén för byggnadsfrågor har hos Kungl. Maj:t hemställt om anslag å 125 000 kronor för utförande av vissa i ett i framställningen upptaget arbetsprogram angivna uppgifter, syftande att nedbringa virkesförbrukningen inom byggnadsverksamheten. Samarbetskommittén framhåller här till en början, att kommittén, som konstituerats den 11 september 1945 och som vore sammansatt av representanter för ett flertal myndigheter och organisationer, vilka hade sitt arbete intimt förenat med byggnadsområdet, hade som en av sina viktigaste arbetsuppgifter att åstadkomma generella och på forskningens senaste rön baserade arbets- och materialbeskrivningar för nybyggnader. Samarbetskommittén hade för detta ändamål, tillsatt subkommittéer, bland annat en träkommitté. Samarbetskommittén anför vidare:

Enligt de kvalitetsbestämmelser för konstruktionsvirke, som finnas intagna i byggnadsstyrelsens »Anvisningar» till byggnadsstadgan, vilka trädde i kraft den 1 januari 1946, skall för ändamål, där virket »under väsentligt utnyttjande av hållfasthetsegenskaperna är avsett att användas såsom bärande del i en byggnadsstomme eller hjälpkonstruktioner för byggnadsuppförande», förbrukas virkesklasserna T 100 och T 70 med en tillåten påkänning av respektive 100 och 70 kg/cm², varvid dock ändpartier av för höjning utsatt virke av kvalitet T 100 får utföras med T 70. För vardera av dessa virkeskvaliteter ha fastställts vissa allmänna kvalitetsfordringar.

Före år 1946 var det tillåtet att för konstruktionsändamål använda gott, rakvuxet virke under förutsättning att påkänningarna å detta virke icke uppgingo till mer än 80 kg/cm². En väsentlig förändring i rätten att utnyttja virket inträdde sålunda med »anvisningarnas» tillkomst. Vid utarbetandet av dessa gavs emellertid icke tillfälle till närmare undersökning rörande åtgärder, som fordrades från träproducenternas och trävaruhandelns sida för att även få fram dylikt konstruktionsvirke i allmänna marknaden. Följden av dessa förhållanden har blivit, att byggnadskonstruktörerna vid utarbetandet av sina träkonstruktioner alltmer börjat dimensionera träkonstruktionerna enligt »anvisningarnas» bestämmelser, under det att sorteringen av virket fortfarande sker enligt förut gängse grunder utan hänsynstagande till de nya fordringarna på konstruktionsvirke. Ett snabbt tillrättaläggande inom detta område har därför varit nödvändigt.

Samarbetskommittén framhåller, att träkommittén närmare undersökt den inhemska förbrukningen för byggnadsändamål av gran- och furuvirke, särskilt den del, som utgjordes av konstruktionsvirke. Enligt denna undersökning betydde en övergång till virke T 100 en teoretisk besparing i volym av cirka 17 % konstruktionsvirke, innebärande att en avsevärd kvantitet virke lösgjordes för andra byggnadsändamål eller för export. En sådan övergång stötte emellertid på vissa svårigheter, enär virke T 100 icke hade sin motsvarighet i någon av de hittills förekommande sorteringsklasserna och utbildad personal för sortering av dylikt virke ännu saknades. På förslag av träkommittén hade en särskild nämnd med uppgift bland annat att närmare utforma de riktlinjer, enligt vilka sortering, märkning och kontroll av konstruktionsvirke skulle ske samt att medverka till anordnandet av kurser för utbildning av auktoriserade sorterare. Underhandlingar påginge med representanter för träproducenter och virkeshandel om de villkor, på vilka dessa vore villiga att tillhandahålla T-virke enligt byggnadsstyrelsens anvisningar genom sortering, märkning och kontroll. Underhandlingarna vore icke slutförda, men ett för samtliga parter godtagbart resultat syntes kunna nås.

Samarbetskommittén tillägger:

De nu i korthet beskrivna utredningarna hava företagits främst med tanke på att erhålla en saklig grund för uppgörandet av nya arbets- och materialbeskrivningar för nybyggnader. För detta ändamål har samarbetskommittén tillerkänts erforderliga statsanslag. Under det dessa utredningar pågått har det emellertid tydligt framgått, att ytterligare undersökningar äro nödvändiga i fråga om virkets aptering, sortering och utnyttjande för att utan eftersättande av fordringarna på en god standard kunna nedbringa virkesåtgången, minska byggnadskostnaderna och på bästa sätt för bland annat exportens och hemmamarknadens behov fördela det ur skogen uttagna virket. Förutsättningarna för genomförandet av dessa utredningar hava just skapats genom det arbete som utförts i anslutning till arbets- och materialbeskrivningarnas uppgörande. Med utnyttjande av det material, som samlats under arbetet med nämnda beskrivningar och med anlitan av en för ändamålet lämplig redan intresserad personal är samarbetskommittén beredd att igångsätta detta första led i en dylik utredningsserie.

Samarbetskommittén hänvisar härefter till ett framställningen vidfogat principiellt program, upptagande följande huvudpunkter jämte beräknade kostnader för tiden fram till den 1 juli 1949:

	Kronor
I. Åtgärder för att snabbt tillföra marknaden T-virke	15 000
II. Åtgärder för att framskaffa T-virke från de mellersta och södra landskapen	25 000
III. Normer för träkonstruktioner i samband med T-virkets införande	33 000

IV. Åtgärder för virkesbesparing, som gjorts möjlig genom nu pågående arbete med sammanställning av nya arbets- och materialbeskrivningar	27 000
V. Utredning om behovet av särskilda virkeslängder och förutsättningarna av deras ökade framställning.	
VI. Utredning om förutsättningarna för att vid sågverken tillverka längdsatta ämnen för snickeridetaljer.	
VII. Förutsättningar för användning av impregnerat virke.	
VIII. Utredning om under- och överskottsområden för byggnadsvirke.	
IX. Nedbringande av antalet tillverkade och saluhållna profiler av hyvlat virke och listverk.	
Sammanlagt V—IX	25 000
	<hr/>
Summa kronor	125 000

Följande fördelning av kostnaderna anges i framställningen:

Utredningspersonal	52 000
Tekniskt biträde, forskningsarbeten m. m.	41 000
Efterkontroll av T-virke	10 000
Kontorskostnader och expenser	14 000
Resekostnader	8 000
	22 000
	<hr/>
Summa kronor	125 000

Över samarbetskommitténs framställning har utlåtande avgivits av 1947 års utredning för byggnadsfrågor, som tillstyrker framställningen samt därjämte i utlåtandet hemställer om medel till vissa andra undersökningar och åtgärder med syfte att inom byggnadsverksamheten införa sådana konstruktioner och metoder, som innebära ekonomisering med virke och andra byggnadsmaterial, på vilka brist råder.

I fråga om samarbetskommitténs framställning anför utredningen — efter framhållande av att de tränormer, som för närvarande funnes i Sverige i många avseenden vore mycket ofullständiga, att behovet av mera utförliga bestämmelser därför länge varit stort samt att detta behov på senaste tiden blivit särskilt kännbart på grund av nödvändigheten att öka exporten av trävaror — bland annat följande:

Såvitt utredningen kan bedöma är samtliga angivna arbetsuppgifter, även om de i det särskilda programmet i viss mån presenterats på tämligen vagt sätt, av sådan art och betydelse att de skyndsammast böra utföras för att man skall kunna få fram erforderliga bestämmelser och normer, även om dessa sannolikt till en början endast kan bli av mer provisorisk natur. Dessa utredningsuppgifter äro enligt utredningens mening nämligen så vittomfattande att man med ledning av erfarenheter från andra områden, exempelvis det betongtekniska, kan förutsätta att arbetet måste fortsätta många år. Säkertligen blir man även tvungen att göra ett stort antal kompletterande undersökningar.

Att beräkna kostnaderna för ett utredningsarbete av den omfattning som samarbetskommittén tänkt verkställa på det trätekniska området är en i

många avseenden vanskelig uppgift. Det visar all erfarenhet från andra liknande områden. Storleksordningen på de sammanlagda kostnaderna för tiden till den 30 juni 1949, 125 000, torde emellertid vara riktig. Utredningen vill därför ej göra någon erinran i detta avseende, och förutsätter att medlens definitiva fördelning på olika arbetsuppgifter sker inom träkommittén i samförstånd med samtliga dess parter.

Utredningen anför vidare, att utredningen ansett det lämpligt att i samband med den av samarbetskommittén för byggnadsfrågor framlagda arbetsplanen låta undersöka behovet av och möjligheterna till sådana ytterligare utredningar och undersökningar av angelägen art, som kunde väntas relativt snabbt ge resultat ur träbesparingssynpunkt. Med anledning härav föreslår utredningen, att bidrag av statsmedel skola utgå till följande ändamål:

a) Bidrag med högst 50 000 kronor till professor Hjalmar Granholm, Göteborg, för uppförande av ett provhus enligt vissa nya principer, bland annat med en särskild, virkesbesparande ytterväggskonstruktion.

b) Bidrag med 40 000 kronor till civilingenjören Mejse Jacobsson, Lidingö, för kompletterande undersökningar rörande åtgärder och metoder i virkesbesparande syfte vid förbrukning av arbetsvirke vid uppförande av byggnader av sten eller betong.

c) Bidrag med 30 000 kronor för träbesparande studier i samband med vissa undersökningar, som skola utföras av statens forskningskommitté för lantmannabyggnader.

d) Bidrag med 50 000 kronor för upplysnings- och propagandaverksamhet för att få till stånd en bättre trähushållning.

Utredningen anför slutligen.

Statens kommitté för byggnadsforskning har bl. a. till uppgift att följa och främja den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet samt söka ordna god samverkan med och mellan olika intressenter i denna forskningsverksamhet och åstadkomma systematisering av densamma. Kommittén har fördelat statliga bidrag till forsknings- och utredningsarbeten på byggnadsområdet. Innevarande budgetår finansieras även Samarbetskommittén för byggnadsfrågor av statsmedel genom forskningskommitténs förmedling.

1947 års utredning för byggnadsfrågor anser det vara lämpligt att i avvaktan på tillkomsten av det planerade byggnadsinstitutet statliga medel för undersökningar och utredningar på byggnadsområdet förmedlas genom forskningskommittén som genom sitt sekretariat har möjlighet att följa och samordna de olika arbetsuppgifterna. Utredningen vill därför föreslå, att de medel som Kungl. Maj:t måtte bevilja för ovan angivna åtgärder i träbesparande syfte skall ställas till forskningskommitténs förfogande att disponeras på föreslaget sätt.

Utredningens yttrande utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte bevilja sammanlagt 295 000 kronor för undersökningar, utredningar samt upplysnings- och propagandaverksamhet i träbesparande syfte.

7. Undersökning rörande förekomsten av skador å byggnader genom den s. k. husbocken.

I framställning till Kungl. Maj:t den 30 april 1947 har *statens byggnadslånebyrå* tagit upp frågan om vidtagande av åtgärder för bekämpande av den s. k. husbockens skadegörelse å byggnader inom riket. Husbocken är en skalbagge, vars larver utvecklas inuti bjälkar och andra träkonstruktioner. En undersökning rörande trägnagande insekters förekomst och skadegörelse å byggnader i Sverige, vilken undersökning på uppdrag av byggnadsstyrelsen verkställdes under åren 1934—1944 under ledning av f. d. professorn Ivar Trägårdh, har enligt byggnadslånebyrån givits vid handen, att särskilt husbocken vore mycket farlig för byggnaderna och att betydande värden äventyrades genom dess skadegörelse. Byggnadslånebyrån framhåller, att husbocken såsom substansförtärande skadeinsekt tydligen representerade ett samhällsproblem av rätt stora mått, och ifrågasätter därför, om icke frågan om vidtagande av åtgärder mot skador genom husbocken borde tagas upp i ett vidare sammanhang, förslagsvis av en för ändamålet tillsatt utredning med uppgift att bl. a. överväga en särskild lagstiftning på området.

Över framställningen har utlåtande avgivits av *byggnadsstyrelsen*, som anför, att styrelsen hade under utarbetande en plan för fortsatta utredningar av vetenskaplig och byggnadsteknisk art, avseende att finna lämpliga och ekonomiska bekämpningsmetoder mot de kroniska virkesförstörrarna, framför allt husbocken.

I skrivelse den 12 juli 1947 har *statens byggnadslånebyrå* framlagt förslag att såsom ett första led i utredningen angående husbockens bekämpande skulle verkställas en större stickprovsundersökning, omfattande 500 av byrån belånade bostadshus i de södra landskapen. Undersökningen skulle omfatta dels besiktning rörande förekomsten av husbock, dels beräkning av kostnaderna för avhjälpan av eventuella skador. Byrån föreslog, att Garantiaktiebolaget Anticimex skulle få i uppdrag att utföra besiktningarna, vilka skulle betinga en kostnad av 15 kronor per hus eller sammanlagt 7 500 kronor. Kostnadsberäkningarna kunde lämpligen anförtros förmedlingsorganens kontrollanter mot särskilt arvode, som kunde beräknas till 25—40 kronor per objekt. Om det antoges, att 15 å 20 procent av husen företedde husbocksskador, skulle kostnadsberäkningarna kunna utföras för ett pris av cirka 2 500 kronor. Byrån hemställde, att Kungl. Maj:t måtte för ändamålet till förfogande ställa ett belopp av 10 000 kronor.

I ärendet har utlåtande avgivits av byggnadsstyrelsen, som inhämtat yttrande från *statens skogsforskningsinstitut*. Institutet finner den föreslagna undersökningen välbetänkt men anser mindre lämpligt, att besiktningarna utfördes av ett enskilt företag inom insektsbekämpningsbranschen, som kunde förmodas vara ekonomiskt intresserat av undersökningsresultatet.

Arbetet syntes i stället böra anförtros institutet, som vore den enda statliga institution, som bedreve forskning på ifrågavarande område. Kostnaderna för undersökningen torde icke behöva överstiga 10 000 kronor. Undersökningen måste emellertid anses som ett led i en mera omfattande utredning, som erfordrades för att närmare utröna behovet av särskilda skyddsåtgärder. Institutet förordade, att densamma komme till stånd.

I en sedermera avgiven promemoria har skogsforskningsinstitutet närmare beräknat kostnaderna dels för den av byggnadslånebyrå föreslagna undersökningen, dels för den mera omfattande utredningen. Kostnaderna för undersökningen specificeras av institutet på följande sätt:

Arvode åt en entomolog under 3 mån.: 3×600	1 800
Traktamente åt densamme under 2 mån.: 60×20	1 200
Resekostnadsersättning under samma tid	500
Arvode åt en saneringsfackman under 2 mån.: 2×600	1 200
Traktamente åt densamme under 2 mån.: 60×20	1 200
Resekostnadsersättning under samma tid	500
Ersättning åt byggnadstekniska fackmän	1 200
Statistisk bearbetning av materialet	1 000
Utrustning, tryckning av blanketter och övriga expenser	1 400
Summa kronor	10 000

För den mera omfattande utredningen beräknar institutet sammanlagt 403 300 kronor, fördelade på fem år, varav under det första året 97 000 kronor behöfve komma att tagas i anspråk, under det andra, tredje och fjärde 86 500 kronor och under det femte 46 800 kronor. Med hänsyn till de stora kostnaderna vore det emellertid lämpligt, att utredningen till en början utfördes i halv skala vad beträffade antalet byggnader. Om detta skulle visa sig tillräckligt, skulle kostnadsbeloppet kunna nedbringas till omkring 230 000 kronor och utredningen kunna slutföras på tre år.

Byggnadsstyrelsen tillstyrker i princip byggnadslånebyråns förslag om undersökningen men anser liksom skogsforskningsinstitutet undersökningen böra anförtros åt detta. Jämväl den mera omfattande utredningen anser byggnadsstyrelsen böra komma till stånd. Samordningen av arbetet härmed borde vara en uppgift för ett byggnadstekniskt forskningsinstitut. I väntan på tillskapandet av ett sådant torde byggnadsstyrelsen lämpligen böra leda utredningsarbetet.

Föredraganden. Sedan den 1 juli 1945 har Kungl. Maj:t haft riksdagens bemyndigande att för stabilisering av den inhemska prisnivån uttaga prisutjämningsavgift vid export av varor. Enligt de direktiv, som lämnats av riksdagen, får dylik avgift uttagas endast i de fall, då exportpriserna skulle öva ett stegrande inflytande på den inhemska prisnivån, och blott med belopp, som är nödvändigt för att nå det åsyftade resultatet. Prisutjämningsavgiften bör sålunda i princip motsvara skillnaden mellan å ena sidan ex-

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 269.*

portpriset på varan och å andra sidan det inom landet gällande priset med tillägg för eventuella särskilda kostnader för exporten. Avgiften bör avpassas så, att exportföretagen icke komma i sämre läge än företag i jämförlig ställning på den inhemska marknaden. Avgiften bör helt bortfalla, så snart spänningen mellan exportpriserna och hemmaprisnivån icke längre hotar utlösa sådana prisstegringar inom landet, som kunna beräknas försvåra den allmänna prisstabiliseringen. Om möjligt bör man, när fråga om uttagande av prisutjämningsavgift uppkommer, söka nå överenskommelse därom med vederbörande exportindustrier och tillgripa tvång allenast när så befinner nödvändigt. Vid övervägande av lämpligheten att uttaga prisutjämningsavgift böra i varje särskilt fall jämväl andra synpunkter vinna beaktande, och systemet med prisutjämningsavgift får icke försvåra eller fördröja en återgång till mera normala handelspolitiska metoder.

Bemyndigandet att uttaga prisutjämningsavgift gäller för närvarande endast till innevarande budgetårs utgång.

Av vad jag förut anfört framgår, att prisutjämningsavgift i teknisk mening för närvarande utgår endast i fråga om vissa trävaror, men att även beträffande dessa varor området för prisutjämningsavgifter sedan våren 1947 väsentligt begränsats därigenom att för Svenska trävaruexportförningens medlemmar prisutjämningsavgiften ersatts med en avgift till en särskild stiftelse. Avgiftsskyldighet av samma art som den sistnämnda har även sedan april 1947 förelegat beträffande kemisk och mekanisk pappersmassa, varigenom prisutjämningsavgift å dessa varuslag hittills kunnat undvikas. Beträffande det fortsatta behovet av möjlighet att uttaga prisutjämningsavgift för nu nämnda varor må följande anföras.

Vad först angår trävarorna må till en början framhållas, att sedan normalpriserna å rundvirke av furu och gran upphävts sommaren 1946, en väsentlig prisstegring ägt rum å såväl sågtimmer som massaved av dessa träslag, särskilt i norra Sverige. De åtgärder, som vidtagits för reglering av handeln med trävaror — främst kvoteringen av de större industriföretagens rundvirkesköp inom första inköpsområdet — ha syftat till att hålla prisstegringarna inom rimliga gränser. Syftet har såtillvida nåtts, som prisstegringen säkerligen blivit betydligt större, om handeln med rundvirke varit helt fri.

De höjda rundvirkespriserna ha medfört, att normalpriserna för sågade och hyvlade trävaror av furu och gran utsatts för starka påfrestningar. Redan våren 1947 medgavs en viss höjning av normalpriserna å dessa trävaror, och innevarande år har Kungl. Maj:t bemyndigat priskontrollnämnden att vidtaga ytterligare höjningar av samma normalpriser.

Trots dessa prishöjningar torde stor skillnad komma att föreligga mellan de nya normalpriserna å sågade och hyvlade trävaror av furu och gran och de exportpriser, som innevarande år kunna erhållas å dessa varor. Behov av prisutjämningsavgift kan därför väntas komma att alltjämt föreligga i fråga om flertalet sortiment. En sänkning av avgiftsbeloppet har emel-

lertid ansetts befogad, beträffande de flesta sortimenten från 100 kronor till 75 kronor för standard. Liksom föregående år kommer emellertid prisutjämningsavgift i teknisk mening att utgå endast för en mindre del av exporten, beroende på överenskommelse med Svenska trävaruexportföreningen rörande inbetalning av avgift till stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond. Även denna avgift har sänkts från 100 till 75 kronor för standard.

Exporten av trävaror regleras liksom föregående år av bränslekommissionen och handelskommissionen. Enligt nyssnämnda överenskommelse skall exporten av de i överenskommelsen avsedda trävarorna innevarande säsong omfatta 500 000 standards, varav 80 procent skola ankomma på trävaruexportföreningens medlemmar. Skyldighet för dessa att tillhandahålla vissa kvantiteter på den inhemska marknaden är däremot, till skillnad från tidigare, icke stadgad i denna överenskommelse.

I och för sig torde förutsättningar få anses föreligga för att uttaga prisutjämningsavgift jämväl å pappersmassa. Det har emellertid ansetts önskvärt att i första hand få till stånd en uppgörelse rörande inbetalning av avgifter till konjunkturutjämningsfonder efter liknande riktlinjer som föregående år. Förhandlingar härom inleddes med cellulosa-föreningen och trämasseföreningen under hösten 1947, och en preliminär överenskommelse, som dock aldrig fick skriftlig form, träffades vid denna tidpunkt om att avgifterna till konjunkturutjämningsfonderna skulle ökas från 50 kronor till 75 kronor för ton för den kemiska massan och från 20 kronor till 30 kronor för ton för den mekaniska massan. Avsikten var, att de belopp, 25 kronor respektive 10 kronor, varmed avgifterna skulle höjas, icke skulle liksom återstoden framdeles återgå direkt till industrien, utan de skulle tagas i anspråk dels för verksamhet till förmån för det enskilda skogsbruket, dels till sociala ändamål till förmån för de i skogsbruket och skogsindustrien anställda. I början av år 1948 förklarade emellertid föreningarna, att de icke kunde stå fast vid denna preliminära överenskommelse, eftersom såväl massavedspriserna som arbetslönerna undergått större höjning än vad föreningarna vid den preliminära uppgörelsen räknat med. Förhandlingar fördes härafter mellan bränslekommissionen och föreningarna om nya överenskommelser rörande inbetalning av avgifter till konjunkturutjämningsfonderna. I början av mars hade principiell enighet uppnåtts om ett förslag, som innebar, att avgifterna skulle bli oförändrade, 50 kronor respektive 20 kronor per ton, men att av dessa avgifter endast halva beloppet skulle framdeles återbetalas till industrien, medan återstoden skulle användas till skogliga och sociala ändamål i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i nyssnämnda preliminära överenskommelse.

Samtidigt härmed fördes underhandlingar dels mellan cellulosa-föreningen och trämasseföreningen, å ena, samt pappersbruksföreningen, å andra sidan, rörande pappersmasseproducenternas leveranser till de svenska pap-

persbruken under år 1948, dels även mellan bränslekommissionen och pappersbruksföreningen rörande pappersbrukens leveranser av papp och papper till hemmamarknadspriser för inhemsk förbrukning. Även i dessa hänseenden syntes i princip enighet hava vunnits, varvid dock från föreningarnas sida gjorts det förbehållet, att om pappersskatt skulle komma att införas, föreningarna skulle äga påkalla omprövning.

Då dröjsmål med definitiva uppgörelser i nu angivna hänseenden inträdde, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 16 april 1948 bränslekommissionen att med cellulosa-föreningen och trämasseföreningen träffa överenskommelser i enlighet med föreliggande förslag. Samtidigt meddelade Kungl. Maj:t — i nära överensstämmelse med vad som skedde föregående år — handelskommissionen instruktion att icke bevilja exportlicens för kemisk respektive mekanisk trämassa utan att tillverkaren av massan förbundit sig att biträda vederbörande överenskommelse om inbetalning av avgifter till konjunkturutmättningsfond samt dessutom att i motsvarande omfattning och på samma villkor som övriga producenter tillhandahålla de inhemska pappersbruken pappersmassa. Blivande uppgörelse härom skulle godkännas av bränslekommissionen.

Definitiv uppgörelse rörande såväl överenskommelserna om inbetalning till konjunkturutmättningsfonder som rörande leverans av pappersmassa till inhemska pappersbruk träffades slutligen den 30 april 1948. Ikraftträdandet av överenskommelserna var emellertid beroende av om sådana företag, som stodo utanför cellulosa-föreningen respektive trämasseföreningen, anslöto sig till desamma. Då ovisshet härutinnan förelåg beträffande vissa företag, avhöllo sig cellulosa- och trämasseproducenterna att teckna leveranskontrakt med pappersbruken för år 1948, åtminstone så länge företagen i fråga icke åtogo sig leveransskyldighet på den svenska marknaden i paritet med föreningarnas medlemmar. I denna situation hänvände sig pappersbruksföreningen till bränslekommissionen med begäran om omedelbart vidtagande av sådana åtgärder, att massaleveranserna till pappersbruken utan varje dröjsmål kunde upptagas i enligt föreliggande avtal förutsedd omfattning. Pappersbruksföreningen förklarade därjämte, att pappersindustrin eljest fortsättningsvis måste betrakta sig såsom fullständigt obunden av alla diskuterade förpliktelser med avseende å inlandsleveranserna av papper och papp. Bränslekommissionen hemställde med anledning härav hos Kungl. Maj:t om ingripande med stöd av allmänna förfogandelagen gentemot de utanför cellulosa- och trämasseföreningarna stående företag, vilka icke biträtt uppgörelserna om leverans av pappersmassa på hemmamarknaden.

De företag, det här var fråga om, voro dels Kopparfors aktiebolag och dess dotterföretag Storviks sulfit aktiebolag, dels ock de till den s. k. Versteegh-koncernen anslutna företagen Graningeverkens aktiebolag, Sandvikens cellulosa aktiebolag och Utansjö cellulosa aktiebolag. Innan Kungl. Maj:t fattat

beslut i anledning av bränslekommissionens framställning förklarade sig Kopparfors aktiebolag och dess dotterbolag villiga att biträda uppgörelsen om hemmamarknadsleveranser av pappersmassa. Från de övriga företagen kunde omedelbart besked icke erhållas. Tvärtom hade tidigare från dessa företags sida förklarats, att de motsatte sig dylik leveransplikt, för så vitt föreläggande icke meddelades av Kungl. Maj:t. Genom beslut den 8 maj 1948 har Kungl. Maj:t, såsom redan anförts, meddelat företagen leveransåläggande med stöd av allmänna förfogandelagen. Beträffande åläggandets närmare utformning hänvisas till den förut lämnade redogörelsen. Här må endast nämnas, att beslutet sannolikt icke kommer att medföra någon utgift för kronan, som emellertid jämlikt nämnda lag blir ansvarig, om företag, till vilka pappersmassa avståtts, brister i betalningsskyldighet. Skulle denna situation inträda, har bränslekommissionen ålagts att förskottera beloppen med under händer varande medel. I sådant fall kommer, därest så befinnes nödvändigt, begäran om anslag till täckande av dessa utgifter framdeles att begäras av riksdagen.

Efter detta beslut torde det sista hindret för att avtalsenligt genomföra pappersmasseleveranserna till de inhemska pappersbruken ha undanröjts.

I fråga om avgifter till konjunkturutmättningsfonder har, såsom förut anförts, den 13 maj 1948 överenskommelse träffats mellan bränslekommissionen samt Kopparfors aktiebolag och dess dotterföretag rörande inbetalning av avgifter till en särskild stiftelse, benämnd Kopparfors och Storviks fond för konjunkturutmättningsfonder, sociala och skogsförbättrande åtgärder. Beträffande överenskommelsens innebörd får jag hänvisa till den förut lämnade redogörelsen. Cellulosaföreningen och trämasseföreningen ha förklarat, att från deras sida intet vore att erinra mot anordningen, under förutsättning, att en motsvarande disposition av inbetalade avgifter såsom alternativ godtoges även för föreningarnas medlemmar. Underhandlingar rörande tillägg av sådan innebörd till de med föreningarna träffade överenskommelserna rörande inbetalning av avgifter till konjunkturutmättningsfonderna pågå.

Rörande frågan om inbetalning av avgifter till konjunkturutmättningsfonder av de till Versteeghkoncernen anslutna företagen pågå underhandlingar som sannolikt torde leda till en för alla parter acceptabel lösning. Skulle dessa underhandlingar icke leda till resultat, torde annan utväg icke återstå än att utfärda kungörelse om prisutmättningsavgift på pappersmassa av trä, varvid avgiften lämpligen bör bestämmas till samma belopp, 50 kronor respektive 20 kronor för ton pappersmassa, som avgifterna till konjunkturutmättningsfonderna. Skyldighet att erlægga prisutmättningsavgift kommer emellertid att föreligga endast beträffande pappersmassa, som tillverkats av företag, vilket icke ingått eller biträtt avtal om avsättning till konjunkturutmättningsfond. Sålunda influtna prisutmättningsavgifter synas

böra disponeras på i huvudsak samma sätt som i överenskommelserna angivits beträffande avgifterna till konjunkturutmätningsskatterna.

I det föregående har lämnats en redogörelse rörande regleringsåtgärderna beträffande papp och papper. Till vad här anförts torde endast behöva tilläggas, att uttagande av prisutmätningsskatt för dessa varuslag för närvarande icke är aktuell.

Av det anförda framgår, att bemyndigandet för Kungl. Maj:t att uttaga prisutmätningsskatter enligt min mening bör förlängas, förslagsvis med ett år till den 30 juni 1949. Då det icke är uteslutet, att behov av prisutmätningsskatter kommer att yppa sig jämväl beträffande andra varuslag än de här förut omnämnda, torde bemyndigandet liksom hittills böra göras generellt.

Jag övergår härefter till att upptaga frågan om dispositionen av de influtna prisutmätningsskatter, som alltjämt kvarstå odisponerade eller som framdeles inflyta.

De prisutmätningsskatter för trävaror, som enligt Kungl. Maj:ts förut omnämnda beslut skola bokföras särskilt, torde jämväl i fortsättningen böra tillföras den för ändamålet särskilt inrättade fonden, de mindre sågverkens konjunkturutmätningsskatt av år 1948, för att framdeles — i den mån de icke tagas i anspråk för forskningsändamål eller andra ändamål, som äro av samfällid betydelse för trävaruindustrien — fördelas mellan tillverkarna av de trävaror, för vilka avgifterna erlagts. Fördelningen av de prisutmätningsskatter, som inflyta under år 1948, torde böra senast äga rum med en tredjedel i januari 1951, en tredjedel i januari 1952 och en tredjedel i januari 1953. Härigenom erhålles överensstämmelse med de avgifter som inbetalas till stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutmätningsskatt.

Svenska lådfabrikanternas förening har, såsom av det förut anförda framgår, begärt, att av dess medlemmar under åren 1947 och 1948 inbetalda prisutmätningsskatter skola överföras till en konjunkturutmätningsskatt av liknande art som stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutmätningsskatt. Bränslekommissionen har avstyrkt denna begäran. Jag finner de skäl, som kommissionen anför till stöd härför, bärande och kan därför icke förorda att den föreslagna åtgärden vidtages.

I diversemedelsfonden för prisutmätningsskatter inestående, helt odisponerade medel utgjorde den 15 april 1948 icke fullt 9 miljoner kronor. Sannolikt kommer emellertid en väsentlig del av de belopp, som avsatts för subvention av import av trävaror från Finland icke att tagas i anspråk för ändamålet, varför beloppet odisponerade prisutmätningsskattmedel i själva verket torde vara icke obetydligt högre än nyss angivits.

Av prisutmätningsskattmedlen har, såsom förut anförts, genom beslut den 16 januari 1948 2 800 000 kronor disponerats för indirekt avskrivning av under fonden för låneunderstöd investerade medel till Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet. Såsom framgår av propositionen nr

285/1947, föranleddes denna åtgärd av den höjning av normalpriserna å sågade och hyvlade trävaror, som genomfördes på våren 1947. Denna pris-höjning kvarstår och har ytterligare förstärkts genom de prishöjningar å dessa varor, som genomförts med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 april 1948. I propositionen nr 231/1948 angående vissa åtgärder till främ-jande av bostadsförsörjningen har föredragande departementschefen räk-nat med att till anslaget för Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet skulle av prisutjämningsavgiftsmedlen överföras ett belopp av 4 000 000 kronor. Detta förslag, som redan tidigare biträtts av mig, torde böra upp-tagas i detta sammanhang. Beslutet synes böra erhålla den utformningen, att ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter ett belopp av 4 000 000 kronor skall disponeras för indirekt avskrivning av under fonden för låneunderstöd investerade medel till Tilläggsån till viss bostadsbygg-nadsverksamhet.

Beträffande de inkomna ansökningarna om anslag till olika ändamål ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter må följande anföras.

Norrlandskommitténs förslag om anslag till bildande av ett grundbelopp till en stiftelse, som skulle ha till ändamål att främja genomförande av en kommuns-kogsverksamhet i Norrland av liknande art som den, som under Skogssällskapetets ledning sedan åtskilliga år bedrives i södra och mellersta Sverige, finner jag synnerligen beaktansvärt. En sådan verksamhet, som skulle vara synnerligen gagnelig för det norrländska skogsbruket, torde icke kunna på ändamålsenligt sätt genomföras utan ett stödkapital i någon form. Det synes lämpligt att av prisutjämningsavgiftsmedlen, som till stor del härröra från export av virke från de norrländska skogarna, för ända-målet ställa till förfogande ett belopp, vilket med hänsyn till den begrän-sade omfattningen av de odisponerade medlen synes böra begränsas till 3 000 000 kronor. Av detta belopp bör bildas en fond, vilken av Skogssäll-skapets må kunna utnyttjas för förmedling av kommunala skogsförvärv. Avkastningen av fonden torde böra få disponeras av Skogssällskapet såsom bidrag till de med förvaltningen av dylika kommuns-kogar förenade kost-naderna. Närmare bestämmelser om denna fonds användning och villkoren för dess begagnande torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Föreningen Lantbruks- och skogsbrukfilms framställning om medel till utarbetande av ett antal nya skogsfilmer finner jag även behjärtansvärd. Jag får härvid hänvisa till skogsstyrelsens uttalande rörande angelägen-heten av att filmen i större utsträckning tages i skogsbrukets tjänst. I lik-het med skogsstyrelsen anser jag dock det begärda beloppet väl högt till-taget och finner detsamma tills vidare, åtminstone tills närmare erfarenhet vunnits angående verksamheten, böra begränsas till 100 000 kronor. An-slaget torde böra förbindas med villkor av i huvudsak samma innebörd som dem som angivits av styrelsen för fonden för skoglig forskning och skogsstyrelsen.

I likhet med de hörda myndigheterna anser jag mig icke böra förorda anslag ur prisutjämningsavgiftsmedlen till anskaffande av filmprojektorer åt skogsvårdsstyrelserna.

Däremot förordar jag, såsom bränslekommissionen och skogsstyrelsen föreslagit, att Norrlands skogsvårdsförbund ur prisutjämningsmedlen erhåller ett belopp å 50 000 kronor för förstärkning av föreningens fond för utgivande av skoglig litteratur.

Föreningen Värmlands skogsarbetsstudier u. p. a. har begärt anslag för uppförande av en verkstads- och kontorsbyggnad i Filipstad, avsedd dels för den av institutionen bedrivna serviceverksamheten för huggningsredskap, dels för experiment- och försöksverksamhet. I likhet med styrelsen för fonden för skoglig forskning anser jag anslag ur prisutjämningsmedlen till serviceverksamheten icke böra beviljas, medan däremot skäligt belopp torde beviljas såsom bidrag till den del av byggnaden, som är avsedd för försöks- och experimentverksamheten jämte teknisk utrustning. Av föreliggande uppgifter att döma skulle anslagsbehovet då komma att utgöra i runt tal 185 000 kronor. Innan anslaget slutgiltigt beviljas, bör föreningen dock lämna fullständigare uppgifter jämte ritningar och beskrivningar. Nyss angivna belopp torde emellertid böra avsättas för ändamålet.

Jämväl den framställning, som avgivits av styrelsen för Värmlands och Örebro läns förenade skogvaktare- och kolareskolor angående anslag å 500 000 kronor till en stiftelse för understödjande av berörda skolors verksamhet, finner jag mig i likhet med de hörda myndigheterna böra förorda. Närmare bestämmelser om medlens förvaltning och disposition torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

För innevarande budgetår har Kungl. Maj:t med riksdagens medgivande beviljat anslag på omkring 100 000 kronor till experimentverksamhet på bostadsbyggnadsområdet i träbesparande syfte. Samarbetskommittén för byggnadsfrågor samt 1947 års utredning för byggnadsfrågor ha föreslagit, att man skulle fortsätta på den inslagna vägen och jämväl i år bevilja visst anslag, förslagsvis tillhopa 295 000 kronor, för olika ändamål av detta slag. I princip är jag fullt ense med förslagsställarna och finner även de ändamål, som förslagsställarna anvisat, i stort sett lämpliga. Jag anser mig dock icke nu böra taga ställning till dessa ändamål i vidare mån än att samarbetskommittén för byggnadsfrågor enligt min åsikt bör erhålla det begärda beloppet, 125 000 kronor. Det sammanlagda beloppet synes mig böra avrundas nedåt till 275 000 kronor. Såsom 1947 års utredning för byggnadsfrågor föreslagit, torde beloppet böra ställas till förfogande för statens kommitté för byggnadsforskning att disponeras dels för utbetalning till samarbetskommittén i nyss angivna syfte, dels ock i övrigt för utredningar, experiment och propaganda i träbesparande syfte.

Vad slutligen angår frågan om att taga i anspråk medel ur prisutjämningsavgiftsfonden för utredningar rörande husbockens verksamhet, vill

jag förorda, att 10 000 kronor ur fonden få disponeras för den av statens byggnadslånebyrå begärda större stickprovsundersökningen, som lämpligen synes böra bedrivas på sätt statens skogsforskningsinstitut förordnat. Först när materialet från denna undersökning föreligger i bearbetat skick, synes ställning böra tagas till frågan om en mera genomgripande undersökning.

Genom vad jag förut förordnat skulle av odisponerade prisutjämningsavgiftsmedel komma att tagas i anspråk sammanlagt (4 000 000 + 3 000 000 + 100 000 + 50 000 + 185 000 + 500 000 + 275 000 + 10 000 =) 8 110 000 kronor. Till frågan om dispositionen av återstående medel ävensom av de medel, som härefter kunna komma att inflyta, torde jag få återkomma framdeles. Liksom tidigare torde Kungl. Maj:t böra äga utan riksdagens hörande disponera medel ur fonden för åtgärder i prisutjämnande syfte.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1949 att, med iakttagande av vad i det föregående anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt

att godkänna vad jag föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl D. Ossmark.